

Entegrasyon, Göç ve Sosyal Demokrasi

• Sosyal Demokrasi El Kitabı V Eki

• **Tamer İlbuğa** / Aralık 2020

Friedrich Ebert Vakfı'nın yayınladığı *Entegrasyon, Göç ve Sosyal Demokrasi* el kitabındaki son gelişmeler 2011 yılına kadar ele alınmış, Aralık 2020'de ise kitabın Türkçeye çevirisi yapılmıştır. Günümüze kadar Almanya'da ve diğer ülkelerde önemli gelişmeler yaşanmıştır. Bu nedenle elinizdeki bu küçük broşürde kitabın bazı bölümlerinin güncellenmesi amaçlanmıştır. Son gelişmeler Kasım 2020'ye kadar dikkate alınmıştır.

Christian Henkes u.a. (2011): Integration, Zuwanderung und Soziale Demokratie. Lesebuch der sozialen Demokratie 5, Friedrich-Ebert-Stiftung, Abteilung Politische Akademie (Hg.), Bonn

Christian Henkes vd. (2011): Entegrasyon, Göç ve Sosyal Demokrasi. Sosyal Demokrasi El Kitabı 5, Friedrich Ebert Vakfı, Siyaset Akademisi Birimi (Ed.), Bonn.

İçindekiler

3	——	1.Giriş
3	——	2.Göçmen Ülkesi Almanya
3	——	2.1 Almanya'ya Gelen Göç
6	——	2.2 Almanya'daki Göçmen Kökenli İnsanlar
8	——	2.3 Vatandaşlığa Geçiş ve Çifte Vatandaşlık
11	——	2.4 İşgücü Göçü
12	——	3.Ulusal Yurttaşlık Modelleri: Ülke Örnekleri
13	——	3.1 Almanya
15	——	3.2 Fransa
18	——	3.3 Hollanda
19	——	3.4 Büyük Britanya
21	——	3.5 İsveç
22	——	3.6 Avrupa Birliği - Türkiye Mülteci Anlaşması
23	——	3.7 Özet
24	——	4.Partilerin Temel İlkelerinin Karşılaştırılması
24	——	4.1 CDU-CSU
26	——	4.2 SPD
27	——	4.3 FDP
29	——	4.4 Yeşiller
30	——	4.5 Sol Parti
31	——	4.6 AfD – Alternative für Deutschland – Almanya için Alternatif
34	——	Kaynakça

1. Giriş

Friedrich Ebert Vakfı'nın 2011 yılında yayınladığı *Entegrasyon, Göç ve Sosyal Demokrasi* başlıklı kitap o döneme kadar olan kuramsal ve politik gelişmeleri çok iyi özetlemektedir. Aynı zamanda 2011 yılında Suriye'de savaş başladı. Hala devam eden bu savaşın sonuçları Almanya'yı, Avrupa Birliği'ni ve Türkiye'yi çok derinden etkilemiş ve etkilemeye de devam etmektedir. Suriye halkının yaşadığı büyük felaketin göç boyutu özellikle bu çalışmanın alanına girmektedir. Kitlel olarak Türkiye üzerinden Avrupa Birliği'ne yaşamları pahasına bir yolculukla çok zor koşullarda geçmeyi başaran mülteciler 2015 yılında birçok AB ülkesinde ve özellikle de Almanya'da büyük etki yaratan siyasal gelişmelere yol açtılar. Bu siyasal etkiler çalışmanın da konusu olan birçok AB ülkesinde göç ve entegrasyon konularının belirleyici duruma gelmesine yol açtı ve öyle ki Brexit sürecinden Almanya'da AfD'nin güçlenmesine kadar geniş bir yelpazede kendini gösterdi.

Bu çalışma büyük oranda yukarıda belirtilen *Entegrasyon, Göç ve Sosyal Demokrasi* adlı kitabın belirli bölümlerini güncellemek amacıyla yapılmıştır. Bundan dolayı her konuda bütünlük göstermeyebilir. Orijinal kitaba ilişkin güncellenen bölümler dipnotta gösterilmiştir.

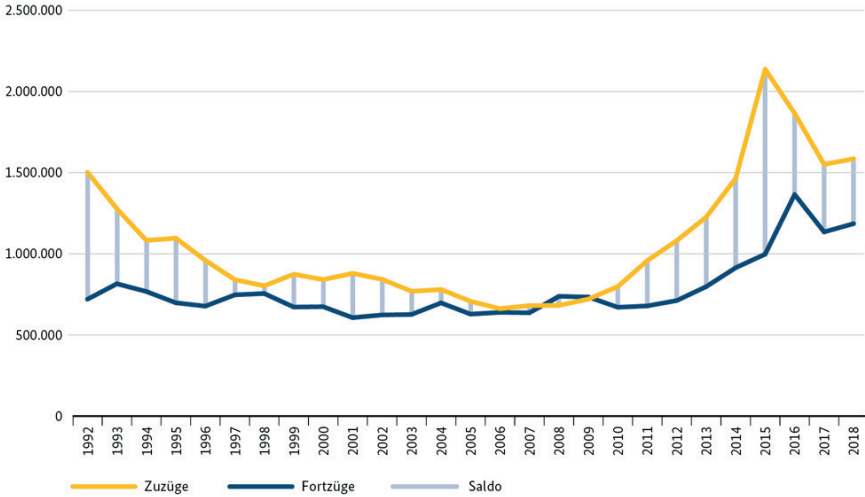
2. Göçmen Ülkesi Almanya¹

2.1 Almanya'ya Gelen Göç

Almanya'ya yabancıların gelmesi ve ikamet etmesi 2005 yılında yürürlüğe giren Göç Yasası ile düzenlenmektedir. İki bölümden oluşan bu yasanın birinci bölümü İkamet Yasası'nı ikinci bölümü ise AB Serbest Dolaşım Yasası'nı içermektedir. İkamet Yasası AB vatandaşı olmayanlar için geçerli olurken AB Serbest Dolaşım Yasası AB vatandaşları ve aileleri için geçerli olmaktadır. Bu durum AB vatandaşlarının ailelerinin de AB vatandaşı olmasından bağımsızdır.

1-Entegrasyon, Göç ve Sosyal Demokrasi el kitabında ağırlıklı olarak ilgili bölüm: 6, S. 85-100.

Grafik 1: 1992-2018 yılları arasında Almanya'dan gidenler ve Almanya'ya gelenler

1) Die Ergebnisse ab dem Berichtsjahr 2016 sind aufgrund methodischer Änderungen und technischer Weiterentwicklungen nur bedingt mit den Vorjahreswerten vergleichbar. Die Genauigkeit der Ergebnisse ist aufgrund von Unstimmigkeiten in Zusammenhang mit der melderechtlichen Behandlung von Schutzsuchenden eingeschränkt. Die Ergebnisse ab Berichtsjahr 2016 sind aufgrund methodischer Änderungen und technischer Weiterentwicklungen nur bedingt mit den Vorjahreswerten vergleichbar. Ausführliche Informationen dazu befinden sich auf der Internetseite des Statistischen Bundesamtes zu Wanderungen.

Quelle: Statistisches Bundesamt, Wanderungsstatistik

Sarı: Gelenler Mavi: Gidenler Açık mavi: Net denge

Kaynak: BAMF 2020: 34

Almanya'ya 1992-2018 yılları arasında yaklaşık 28.7 milyon insan yurtdışından gelmiş bulunmaktadır. Bu sayı farklı göçmen gruplarını (örneğin yabancı işçiler, etnik Almanlar (Spätaussiedler) ve mültecileri) kapsamakta olup zaman içerisinde belirli gruplar ön plana çıkmaktadır.

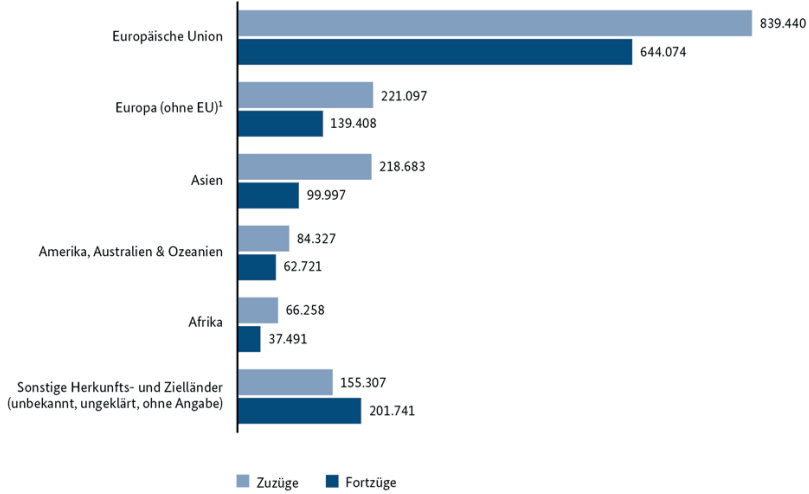
Aynı dönem içinde 20.9 milyon insan Almanya'dan yurtdışına gitmiştir. Böylece bu 26 yılda Almanya'nın net göç dengesi yaklaşık 7.8 milyona ulaşmıştır.

2015 yılında Almanya'ya gelenlerin sayısı 2.136.954 kişiyle zirveye ulaşırken sonraki üç yılda mülteci sayısındaki azalmalardan dolayı tekrar düşmeye başlamıştır. 2018'de 1.585.112 kişi Almanya'ya gelmiş, 1.185.432 kişi ise Almanya'dan yurtdışına gitmiştir. Böylece 2018 yılının göç dengesi 399.680 kişi olmuştur. Almanya'ya gelenler arasında yabancı uyrukluların oranı %

87.3 olup, diğerleri ya etnik Almanlar ya da tekrar Almanya'ya dönen Alman vatandaşlarıdır.

1992-2018 yılları arasında yaklaşık 4.8 milyon Alman (özellikle 1990'lı yılların ilk yarısında etnik Almanlar) Almanya'ya gelmiş ancak bu dönemde yaklaşık 4 milyon Alman vatandaşı da Almanya'dan ayrılmıştır (BAMF 2020: 34-35).

Grafik 2: 2018 yılında Almanya'ya gelen ve Almanya'dan gidenlerin bölgesel dağılımı

1) Inkl. Türkei und Russische Föderation.

Quelle: Statistisches Bundesamt, Wanderungsstatistik

Açık mavi: Gelenler Koyu mavi: Gidenler

AB ülkelerinin dahil olmadığı Avrupa ülkelerine Rusya ve Türkiye dahildir

Kaynak: BAMF 2020: 36

Yukarıdaki grafikten de anlaşılacağı gibi 2018 yılında Almanya'ya göç eden insanların yaklaşık % 70'i Avrupa ülkelerinden gelmiştir (AB %53, diğer Avrupa ülkeleri % 13.9). Gelen göçmenlerin yaklaşık %14'ü Asya ülkelerinden ve sadece % 4.2'si de Afrika'dan gelmiştir. Amerika, Avustralya ve Okyanusya'dan gelenlerin oranı ise % 5.3'tür (BAMF 2020: 36-38).

Almanya'ya göç edenler büyük ölçüde genç ve orta yaş grubundan oluşmaktadır. Bu haliyle de göç edenlerin yaş ortalamaları Almanya nüfusundan çok farklı olmaktadır. Örneğin 2018 yılında gelen göçmenlerin % 74.5'i 40

yaş altındadır, oysa bu oran Almanya nüfusu için sadece % 43.1'dir. Durum yaşlılarda tam tersine işaret etmektedir. Gelenlerin sadece % 1.5'i 65 ve üstü yaş grubuna dahilken bu oran yerleşik nüfusta % 21.5'tir. Başka bir önemli etmen de gelen göçmenlerin yaklaşık % 40'ının kadın olmasıdır (BAMF 2020: 41).

Almanya'nın göç yapısındaki başka önemli bir nokta ise eski işgücü anlaşması bulunan ülkelerden gelen göçmenlerin çok uzun süredir Almanya'da ikamet etmelerinde kendini göstermektedir: Türk vatandaşlarının % 76.2'si, İtalyan vatandaşlarının % 61.4'ü, Bosna Hersek vatandaşlarının % 56.9'u ve Yunan vatandaşlarının % 56.3'ü en az 20 yıldır Almanya'da yaşamaktadır (BAMF 2020: 178).

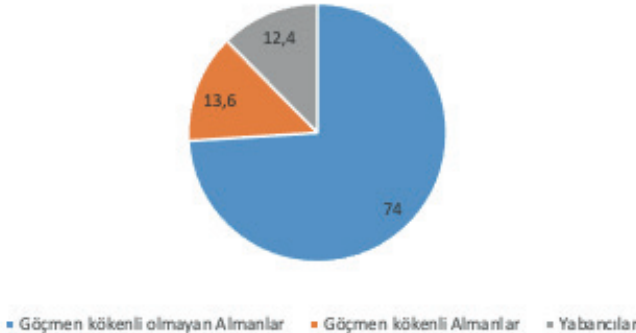
2.2 Almanya'daki Göçmen Kökenli İnsanlar

Almanya'da yabancıların yani Alman vatandaşı olmayanların sayısı farklı istatistiksel yöntemlere göre 10.1 ila 11.2 milyon arasındadır.

2019 yılında Almanya'da yaklaşık 21.2 milyon göçmen kökenli insan yaşamaktaydı. Bu genel nüfusun % 26'sına tekabül etmektedir. Bu insanların yaklaşık 11.1 milyonu Alman vatandaşı ve 10.1 milyonu da yabancı statüsündedir. Göçmen kökenlilerin yaklaşık 13.7 milyonu ise kendi göç deneyimine sahiptir, bir diğer ifade ile bu göçmenler ya göç edilen ülkede doğmuş ya da köken olarak geldikleri ülkede doğup, daha sonra Almanya'ya göç etmişlerdir.

Grafik 3: Göçmen kökenli olan ve olmayan nüfus

Göçmen kökenli olan ve olmayan nüfus, 2019

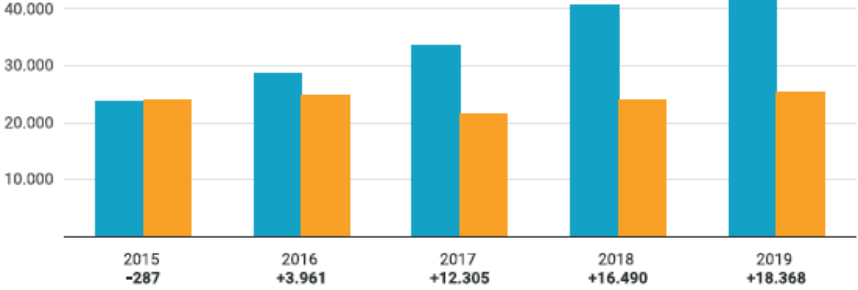
Kaynak: Statistisches Bundesamt, Mikrozensus 2019

Almanya'nın göçmen kökenli nüfusu diğerlerine göre çok daha gençtir; bu grubun yaş ortalaması 35.6 iken göçmen kökenli olmayan nüfusun yaş ortalaması 47.3'tür.

Toplam 21.2 milyon göçmenin geldikleri ülkelere bakıldığında ilk sırada % 13.3 (yaklaşık 2.8 milyon) ile Türkiye kökenli göçmenler yer almaktadır. Türkiye kökenli göçmenlerin uzun soluklu göç hikayesi yaklaşık 1.5 milyon insanın Almanya'da doğmuş olmasında gözlemlenmektedir. İkinci sırada % 10.5 (yaklaşık 2.2 milyon) oranla Polonya, üçüncü sırada ise % 6.5 (yaklaşık 1.4 milyon) oranla Rusya kökenliler gelmektedirler (Mediendienst Integration 2020b).

Doğu Avrupa ve eski Sovyetler Birliği ülkelerinden gelen etnik Almanlar 2019 yılında 2.6 milyon ile Almanya'nın ikinci büyük göçmen grubunu oluşturmaktadır. Birinci sırada hala 2.8 milyon ile Türkiye kökenliler yer almaktadır. Etnik Almanlar büyük oranda 1990'lı yıllarda Almanya'ya göç ettiler, son on yılda çok düşük düzeyde de olsa etnik kökene dayalı göçe rastlanmaktadır. Bu grup yasal statü açısından diğer göçmen gruplardan çok farklı bir konumda olsalar da entegrasyon açısından diğer göçmen gruplar ile benzer sorunlarla karşı karşıya kalmaktadırlar.

Almanya ve Türkiye arasında son yıllarda gerçekleşen göç hareketine bakıldığında düşük seviyede de olsa giderek artan bir hareketlilik gözlemlenmektedir. 2019 yılında 44.000 Türk vatandaşı Almanya'ya göç etmiş buna karşılık da yaklaşık 25.000 kişi Almanya'dan Türkiye'ye gitmiş. Böylece Almanya'nın Türk vatandaşları ile ilgili net göç dengesi yaklaşık 19.000 olmuştur. Bu denge 2015'de çok az da olsa negatif iken 2019'a kadar her yıl artış göstermiştir. Bunun bir nedenini 2016 yılında Türkiye'de yapılan darbe girişiminden sonra Almanya'ya çok sayıda insanın gitmesi oluşturmaktadır.

Grafik 4: Almanya'ya gelen ve Almanya'dan giden Türkiyeli göçmenler

Mavi: Almanya'ya göç eden Türk vatandaşları

Sarı: Almanya'dan Türkiye'ye dönen Türk vatandaşları

Kaynak: Grafik: © MEDIENDIENST INTEGRATION 2020; Quelle: BAMF, Wanderungsstatistiken 2015-2019

Örneğin 2018 yılına ait istatistiklere göçün nedenleri şu şekilde yansımaktadır: 2018 yılında Türkiye'den Almanya'ya göç eden 32.800 kişiden 8.400'ü aile birleşimi, 2.500'ü çalışma (uzman), 1.500'ü eğitim, yaklaşık 8.000'ni iltica ve diğerleri de farklı nedenler kapsamında yer almaktadır (Medien-dienst Integration 2020a).

2.3. Vatandaşlığa Geçiş ve Çifte Vatandaşlık

Genel olarak Alman vatandaşlığı ya doğumla ya da vatandaşlığa geçişle elde edilmektedir. 2000 yılında yürürlüğe giren vatandaşlığa geçiş yasası ile kan bağı ilkesinin yanına toprak ilkesi de eklendi ve vatandaşlığa geçmek için gerekli olan ikamet süresi de kısaltıldı (BAMF 2020: 185).

Grafik 5: Yabancıların vatandaşlık edinmesi 2000-2019

Statistisches Bundesamt (Destatis), 2020a | 24.11.2020

Bu yeni yasa kapsamında 2000-2019 yılları arasında 2.3 milyondan fazla göçmen Alman vatandaşlığına geçmiştir. Alman vatandaşlığına geçiş yasası genel olarak çifte vatandaşlığı kabul etmeme ilkesine dayansa da bu ilke iyi gerekçesi olan istisna durumlarda çifte vatandaşlığı olanaklı kılmaktadır. Örneğin 2019 yılında vatandaşlığa geçenlerin neredeyse % 60'ı çifte vatandaşlığa sahipti. Bu yüksek rakam AB ve İsviçre vatandaşlarından kaynaklanmaktadır (BAMF 2020: 186). Ancak bütün istisnai durumlar çıkarıldığında geriye çifte vatandaşlığın ilke olarak kabul edilmemesi fiilen Türk vatandaşlarında uygulanmaktadır. 2019 yılında toplam Alman vatandaşlığına geçenlerin sayısı 128.900 olmuş ve bunların 16.200'ü Türk vatandaşlığından geçiş yapmışlardır. Türk vatandaşlığından Alman vatandaşlığına geçenlerin sadece % 12'si çifte vatandaşlığa hak kazanarak Türk vatandaşlığından çıkmamışlardır. Türk vatandaşlarının Alman vatandaşlığına geçme rakamları aslında çok daha yüksek olabilir çünkü vatandaşlığa geçiş hakkını sadece yaklaşık % 1.2 gibi düşük bir kesim kullanmaktadır (Statistisches Bundesamt 2020b). Oysa bu rakam bütün yabancı uyruklular arasında iki kat daha fazladır. Türk vatandaşlarının Alman vatandaşlığına geçme konusunda neden çekingen davrandıklarının bir nedeni de Almanya'da doğan çocuklarının genellikle çifte vatandaş olacağı ve böylece kendilerinin de ülkeleriyle

yasal bağlarını koparmak istememeleri olabilir. Ayrıca uzun süre Almanya'da yaşayan Türk vatandaşları ki onların büyük çoğunluğu on yıldan fazla Almanya'da yaşamaktadırlar ve oturum haklarının tehlike altında olmadığını düşünmektedirler (Thränhardt 2018).

En önemli tartışma alanlarından olan çifte vatandaşlık konusu muhafazakarların muhalefeti sonucunda bir vatandaşlığı seçme zorunluluğu uygulaması ile uzlaşıya bağlandı. Bu uygulamaya göre yabancı ebeveynleri olan çocuklar en geç 23 yaşında bir vatandaşlığı seçmek zorunda bırakıldılar. Ancak bu uygulamanın pratikte birçok soruna yol açmasından dolayı 2014 yılında CDU-CSU/SPD hükümeti bu seçme zorunluluğunu kaldırdı. Yeni düzenlemeye göre 21 yaşına kadar en az sekiz yıl Almanya'da ikamet eden ya da altı yıl okula giden ya da Almanya'da edinilen bir okul diplomasına ya da tamamlanmış meslek eğitimine sahip olan gençler bir vatandaşlığı seçme zorunluluğundan muaf tutulacaklar ve çifte vatandaşlığa sahip olabilecekler (Mediendienst Integration 2019).

AB ülkeleri arasında vatandaşlığa geçiş oranlarında büyük fark bulunmaktadır. Örneğin en yüksek orana sahip olan İsveç'te bu oran 2008'de % 5.3 iken 2018'de % 7.2'ye çıkmıştır. Hollanda'da % 3.9'dan % 2.8'e düşmüştür. Almanya'da ise bu oran her zaman düşük bir seviyede bulunmuş ve 2008'den 2018'e kadar değişmeyerek % 1.4 olmuştur.

2018'de AB vatandaşı olanlar arasındaki en büyük grup Faslılardan oluşmaktadır (67.200 kişi). Bu insanların % 84'ü İspanyol, İtalyan ya da Fransız vatandaşlığını edindiler. İkinci büyük grup Arnavutlar olmuştur (47.400). Arnavutlar neredeyse sadece Yunan ve İtalyan vatandaşlığı edinmişlerdir. Üçüncü sırada ise Türk vatandaşlığından geçenler yer almaktadır (28.400). Türk vatandaşlarının ise yarıdan fazlası (% 59) Alman vatandaşı olmuştur (Eurostat 2020).

Almanya'da neden vatandaşlığa geçişlerin görece az olduğu ile ilgili bazı gerekçeler sunulmaktadır. Belirli yasal koşulların yerine getirilmesi yanında, bu gerekçeler sözelimi çifte vatandaşlığın kabul edilmemesi ve böylece insanların geldikleri ülkelerle yasal bağlarını koparmak istememesi, AB vatandaşlarının Alman vatandaşlığına geçerek çok da fazla avantaj elde etmeyeceklerini düşünmeleri, bürokratik sürecin korkutucu olması ve bazıları için de harcın yüksek olması olarak belirtilmektedir (Mediendienst Integration 2019).

2008 yılında ise vatandaşlığa geçiş testi yürürlüğe girdi. Alman vatandaşı-

lğına geçmek isteyen göçmenler Alman toplumu ve siyaseti üzerine 33 sorudan oluşan soru testini yanıtlamak zorundalar. Testi geçebilmek için en az 17 sorunun doğru yanıtlanması gerekmektedir. Sözkonusu testten Almanya'da okula giden ve diploması olanlar muaf tutulmaktadır. Testin süresi bir saat olup, ücreti ise 25 avrodur. 2019 yılında yaklaşık 44.000 kişi vatandaşlığa geçiş testine katılmış ve katılanların başarı oranı % 98'den fazladır (Mediendienst Integration 2020b).

2.4 İşgücü Göçü

Almanya'da nüfusun yaşlanması yüksek pozitif net göç dengesi ve artan doğumlara rağmen gittikçe hızlanacaktır. 2018 yılında 51.8 milyon olan çalışabilecek nüfusun 2035 yılına kadar 4 ila 6 milyon azalması tahmin edilmektedir. Bu rakam pozitif net göç dengesi olmadan yaklaşık 9 milyona ulaşacaktır. Federal İstatistik Daire'sine göre artan doğum oranı ve kalıcı yüksek pozitif net göç denge oranı da bu eğilimi sadece yavaşlatabilir ancak engelleyemez (Statistisches Bundesamt 2019).

Yukarıda da belirtilen demografik gelişme göz önünde bulundurularak giderek artan nitelikli işgücü ihtiyacını karşılamak için uzun zamandır çok farklı kesimler tarafından talep edilen bir yasal düzenlemeye gidildi ve Nitelikli İşgücü Göç Yasası (Fachkräfteeinwanderungsgesetz) 1 Mart 2020 tarihinde yürürlüğe girdi.

Bu yasa ile nitelikli işgücü ihtiyacının sadece ülke içindeki olanaklarla ve Avrupa Birliği kapsamında karşılanamayacağından yola çıkarak yabancı nitelikli işgücünün Almanya'da istenildiği ve ihtiyaç duyulduğu belirtilerek bir perspektif sunulmak istenmektedir (Bundesministerium des Innern, für Bau und Heimat 2020b).

Genel olarak çalışma amacıyla Almanya'ya göç etme koşulları AB ve diğer ülke vatandaşları için temelden farklıdır. Örneğin AB vatandaşları için serbest dolaşım düzenlemesi bulunmaktadır. Son yıllarda AB vatandaşı olmayan göçmenler için emek göçü kapsamında çok fazla liberal düzenlemeler yapılmıştır. OECD'ye göre Almanya yıllardır yüksek nitelikli işgücü göçünde en liberal ülkeler arasında bulunmaktadır. Bu yasa ile koşullar nitelikli işgücü için daha da liberalleştirilmekte, ancak mesleki ya da akademik nitelikli insanlar ile meslek sahibi olmayan insanlar ayırt edilmeye devam etmektedir. Yabancı nitelikli personel Almanya'da çalışabileceği somut bir işyeri bul-

duğunda Almanya'ya giriş yapabilecektir. Bu düzenleme daha önce sadece üniversite diploması olan kişiler için geçerliydi. Bu yasayla birlikte kabul edilmiş mesleki bir eğitimi olan kişi bir üniversite mezunu ile neredeyse eşit haklara sahip olmaktadır. Ayrıca nitelikli kişiler iş aramak için Almanya'ya gidebilirler. Başka bir düzenleme de nitelikli iş sahibi kişilerin süresiz oturma iznini artık daha hızlı alabilmeleridir (Sachverständigenrat deutscher Stiftungen für Integration und Migration 2020: 1).

3. Ulusal Yurttaşlık Modelleri: Ülke Örnekleri²

Bazı istisnalar dışında son on yıllarda bütün Batılı sanayi ülkeleri göç ülkesi oldu. Bu ülkeler göçü demografik dönüşümü hafifletmek yani genç bir nüfus ve işgücü kazanmak için bir araç olarak görmektedirler. Bununla birlikte göç toplumsal alanda tartışma ve çatışma yaratmayan bir olgu değildir. Yeni gelenlerin topluma entegre edilmeleri toplumsal kabullenme ve geldikleri toplumda yer edinebilmeleri için yerleşik nüfusun da yer açması gerekmektedir. Bu bağlamda entegrasyon iki taraflı bir süreçtir ve toplumsal statü konumunun dağıtılması ve yeniden dağıtılmasıyla da ilgilidir. Bu süreç siyaset tarafından desteklenmeli ve düzenlenmelidir. Burada ortaya çıkan en önemli soru göçmenlerin toplumsal yaşamın en önemli alanlarına katılabilmeleri için hangi politik strarejinin uygun olduğudur. Bununla ilgili genel olarak birbiriyle rekabet eden iki strateji bulunmaktadır: Çokkültürlülük ve cumhuriyetçilik. Bu iki strateji ideal tipler olarak hem göçmenlerin hem de çocuklarının entegrasyonunda siyasal müdahale adına yapısal temeli oluşturmaktadır (SVR 2015: 91).

1990'ların sonlarına doğru entegrasyon politikasında Avrupa çapında bir eğilim olan bir "yurttaşlık dönüşü" (civic turn) yaşandı. Bu temelde göçmenlerin ülkeye girişleri, sürekli kalabilme ve vatandaşlık edinebilme olanakları, dil yeterlilikleri ve istihdam edilebilme durumları gibi belirli entegrasyon parametrelerini başarılı bir şekilde yerine getirmeleri ile ilişkilendirilmeye başlandı (Borevi 2020).

2-Entegrasyon, Göç ve Sosyal Demokrasi el kitabında ağırlıklı olarak ilgili bölüm: 7, S. 101-103.

3.1 Almanya³

Almanya’da 2011’den sonra göç ve entegrasyon alanında yaşanan gelişmeler 2015 yılında yaşanan “göç yazı”nda hız kazandı ve Angela Merkel’in ünlü “wir schaffen das!” (biz bunu başarırız) sloganıyla anılır oldu. Kısaca bu gelişmeleri anlatmak günümüzdeki göç ve entegrasyon konusunu anlamak için büyük önem taşımaktadır.

2015 Ağustos/Eylül ayında çoğunlukla Suriye’den olmak üzere Irak, Afganistan ya da diğer ülkelerden binlerce insan Türkiye ve Ege Denizi’i üzerinden Yunanistan’a, buradan da Balkan Rotası diye adlandırılan güzergahtan Batı Avrupa’ya özellikle de Almanya’ya doğru yola çıkmışlardı. Bu insanlar bir şekilde çok büyük zorluklar ve tehlikeler altında genellikle yürüyerek Macaristan’ın başkenti Budapeşte’ye kadar gelmeyi başardılar. Ancak burada Tren Garı’nda sıkışıp kaldılar çünkü Avusturya ve Almanya sınırlarını bu mültecilere kapalı tutmaktaydı. Budapeşte’de sayıları her geçen gün artan mültecilerin sıcak yaz günlerinde aç ve susuz zor koşullardaki yaşamları Alman televizyon haberlerinde ilk sıraya yerleşerek Alman kamuoyu ve siyaseti üzerinde büyük bir insani baskı yarattı. Bu duruma gözlerini daha fazla kapatamayan Başbakan Angela Merkel’in hükümeti harekete geçti ve bu mültecilerin Almanya’ya gelmelerine mücade etti. Böylece çok kısa bir zamanda onbinlerce mülteci Almanya’ya geldi ve Münih tren garında hoş geldiniz sloganıyla karşılandılar (Große 2019).

Aynı zamanda Alman kamuoyunda Angela Merkel’i merkeze alan “aslında bu mülteciler için başka AB ülkelerinin sorumlu olduğu ve Merkel’in yasalara aykırı bir şekilde sınır kapılarını açarak bu insanları ülkeye aldığı ve ancak aldıktan sonra onların iltica başvurularının işleme alındığı” yönünde eleştiriler yer almaktaydı. Bu eleştiriler ve suçlamalar özellikle Angela Merkel’in kendi partisi ve kardeş partiden geldi. O dönemin İçişleri Bakanı Thomas de Maizière’nin sonradan söylediği “kontrolün kaybedildiği anların olduğu” ifadesi ve yine dönemin Bavyera Eyalet Başbakanı olan, şimdiki İçişleri Bakanı Horst Seehofer’in o dönemi “hukuksuzluğun egemen olduğu” bir dönem olarak nitelemesi sözü edilen eleştiri ve suçlamaları açık ve net şekilde ortaya koymaktaydı. Bu demeçler Alman toplumunun ve hatta iktidarda olan partinin göç konusunda ne kadar bölünmüş olduğunu da göstermektedir (Clasmann ve Herzog 2020).

3-Entegrasyon, Göç ve Sosyal Demokrasi el kitabında ağırlıklı olarak ilgili bölüm: 7.1, S. 104-112.

2015 “göç yazı”ndan beş yıl sonra altının çizilmesi gereken nokta Alman toplumunun o dönem çok büyük bir dayanışma gösterisi sergileyerek o insanları kabul etmesidir. Bu durum Almanya’nın uluslararası arenada imajının çok parlamasına da neden oldu. Özellikle sağcı politikacıların şiddetle karşı çıktıkları bu gelişmeler onlara göre Almanya’nın hem ekonomik hem de kültürel anlamda bu yükün altından kalkamayacakları yönündeydi. Son gelişmelerin de gösterdiği gibi mültecilere ekonomik açıdan düşünülenden çok daha az bütçe ayrılmak zorunda kalındı. Sözü edilen mültecilerin sosyoekonomik uyumu ise beklenenden daha hızlı ilerleme göstermektedir (DIW 2019).

Bu gelişmelerin başka siyasal bir sonucu da bütün partilerin derinden etkilendiği ve CDU/CSU’nun sağında aşırı sağcı/faşist bir partinin (AfD-Alternative für Deutschland) Federal Parlamento’da ve bütün eyalet parlamenterlerinde yer edinmesinde kendini göstermiştir. Uluslararası ve Avrupa düzeyinde ise mülteci krizi diye de adlandırılan bu süreç en somut gelişmeyle AB-Türkiye Mülteci Anlaşmasında karşımıza çıkmıştır. Hala devam eden bu anlaşma sayesinde AB ve Almanya büyük oranda mülteci sorununu sınırlarının dışında tutmayı başarırken, Türkiye de AB ve Almanya’ya karşı elinde önemli bir baskı aracını tutmaya devam etmektedir.

Alman İslam Konferansı

Almanya’da yaşayan Müslümanların sayısı yaklaşık 5 milyon olarak tahmin edilmektedir ve bunların da neredeyse yarısının Türkiye kökenli olduğu varsayılmaktadır. Bu da toplam nüfusun yaklaşık % 5’ine tekabül etmektedir. Burada unutulmaması gereken nokta bu insanların çok büyük heterojen bir yapıya sahip olmalarıdır. Bu durum göz önünde bulundurularak devletin Müslümanlarla bir şekilde kurumsallaşmış bir diyalog ihtiyacı duymasından dolayı, kültürel tanınma ve kimlikçi politikaların güçlendiği bir dönemde Almanya İçişleri Bakanlığı 27 Eylül 2006 yılında Alman İslam Konferansı’nı hayata geçirdi. Bu yapılanmanın amacı Alman siyaset ve bürokrasisinin Almanya’daki Müslümanlarla süreklilik arz eden geniş çaplı bir diyalog mekanizmasının oluşturulması yönündedir (Bundesministerium des Innern, für Bau und Heimat 2020a).

Devletin Alman İslam Konferansı’nı İçişleri Bakanlığı sorumluluğunda oluşturmasından da anlaşılacağı gibi bu kurumsallaşma çabasının bir de güvenlik boyutu bulunmaktadır. Müslüman örgütlenmelerin çok dağınık ve

çoğunun az ya da çok yurtdışı bağlantılı olması nedeniyle bu örgütleri kontrol etme sorununu en azından azaltmak adına böyle bir yapılanmaya gidildiği tahmin edilebilir. İslam Almanya'nın artık bir parçası ise Müslümanların da dinsel ihtiyaçlarının karşılanması aslında Almanya'nın bir sorunudur. Ancak bu dinsel ihtiyaçlar özellikle de yurtdışından yani büyük oranda Türkiye'den gelen devlet imamları tarafından karşılanmaktadır. Bu durumu değiştirmek de Alman İslam Konferansı'nın en önemli amacıdır. Avrupa yaşam koşullarını göz önünde bulunduran bir İslam anlayışı Almanya'da ve Avrupa'da Alman dilinde yetiştirilen imamlar tarafından sağlanarak yurtdışından ithal edildiği düşünülen radikal İslamcı eğilimler engellenmek istenmektedir. Elbette buradaki varsayım Almanya'da yetiştirilen imamların bir şekilde denetim altında tutularak radikal İslamcı eğilimlerden uzak olmalarının sağlanmasıdır.

Alman İslam Konferansı'na karşı yapılan eleştirilerde genel olarak kurumsallaşmış bir diyalogun çok önemli olduğu kabul edilmekle birlikte, Konferans'a katılan Müslüman yapılanmaların bazılarının radikal İslamcı oldukları ve dolayısıyla devletin bir yandan bunları yasaklama eğilimi gösterirken, diğer yandan bu yapılanmaları meşrulaştırmakta olduğu belirtilmektedir (Leubecher 2020; Dernbach 2020).

3.2 Fransa⁴

Fransa Avrupa'daki en eski göç ülkelerinden birisidir. Bugün neredeyse her on kişiden biri göçmen kökenlidir. Genel nüfus içinde ikinci kuşak göçmenler Avrupa'nın en yüksek oranlarından birine sahiptir. Özellikle Kuzey Afrika ülkelerinden gelen göçmenlerin sayısı oldukça yüksektir.

Son yıllarda Fransa'ya iltica başvurusunda bulunanların sayısı çok arttı. Hatta 2019 yılında Almanya'yı dahi geride bırakarak Fransa Avrupa'da birinci sıraya yükseldi. Ancak 2015 yılında yaşanan "göç yazında" bu durum biraz daha farklı oldu ve Fransa bu dönemde Almanya ve İsveç gibi ülkelerin gerisinde kaldı.

2015 yılına kadar Fransa'ya gelen göçmenler çoğunlukla iltica başvurusu yapmak için değil başka nedenlerden dolayı gelmekteydi. Göçmen nüfusun sosyo-kültürel yapısındaki değişiklikler yeni çatışma alanlarını da beraberinde getirdi. Bu durum örneğin dini inançların – özellikle de Müslümanların

4-Entegrasyon, Göç ve Sosyal Demokrasi el kitabında ağırlıklı olarak ilgili bölüm: 7.2, S. 113-116.

– laiklik ilkesi ile ne kadar bağdaştığı yönünde kendisini gösterdi. Fransa kamuoyunda göç ve entegrasyon üzerine yapılan tartışmalar genellikle cumhuriyetçi-evrenselci bir bakış açısıyla yapılmaktadır.

Siyasal alanda göç tartışmaları 1980’li yıllardan itibaren aşırı sağ Ulusal Birleşme (Rassemblement National) (eskiden Ulusal Cephe-Front National) tarafından belirlenmekte ve kullanılmaktadır. Ulusal Birleşme partisi 1984 yılında Avrupa Birliği Parlamentosu’na girmeyi başardıktan sonra Fransız parti sisteminin istikrarlı bir parçası olmuştur. 2002 ve 2017 Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde ikinci tura çıkarak büyük başarı elde etmiş ve 2014 ve 2019 AB Parlamento seçimlerinde de en çok oy alarak birinci parti olmayı başarmıştır. Ulusal Birleşme partisi Avrupa’daki sağ popülist partilerin arasında en başarılı olanlardan birisidir. Partinin bu başarısı hükümetlerin sert bir göç ve entegrasyon politikası yapmalarına neden olmaktadır (Bouju 2020: 4).

Uzun zamandır Fransa’daki göç tartışmalarının merkezinde özellikle İslam dini ile cumhuriyetçi laik entegrasyon modelinin nasıl uyum sağlayacağı bulunmaktadır. Aslında bu tartışmanın odağında göçten ziyade Fransız toplumunun Müslüman göçmenleri cumhuriyetçi modele entegre etme kapasitesi bulunmaktadır. Bu tartışma son yıllarda güvenlik politikası açısından belirlenmeye başladı. En son 2015 terör saldırısından⁵ sonra din ve güvenlik arasındaki ilişki daha fazla göz önüne getirildi ve sadece radikal İslam değil bir din olarak İslam odak noktası olmaya başladı.

Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron’un göç ve entegrasyon politikaları alanında öncülerinden neleri farklı yapacağı merak konusuydu. Ancak Macron hükümetinin uzun bir dönemi geride bırakmasına karşın hala önemli bir değişiklik yapmadığı görülmektedir. Hatta önceki cumhurbaşkanlarının çizgisine uygun olarak bütün toplumsal ve parlamenter eleştirilere karşın 2018 yılında iltica ve göç yasasını daha kısıtlayıcı bir şekilde düzenledi.

2018 sonunda Macron büyük bir ulusal tartışma başlatmak istediğini açıkladı ve Fransızların ulus olarak hangi kimliğe sahip olduklarını netleştirmeleri gerektiğini söyleyerek, göç konusunu ele almak zorunda olduklarını ekledi. Bu ifadelerinden sonra Macron’a göç konusunu araçsallaştırdığı suçlaması yapıldı. Tartışmanın sonuçları Nisan 2019’da kamuoyu ile paylaşıldı ve süreci takip edenlerin genel görüşü hem yerel düzeydeki tartışmalarda hem

5- IŞİD (Irak ve Şam İslam Devleti) 13 Kasım 2015’te Paris’te bir terör saldırısı düzenleyerek 130 insanı katletmişti.

de çevirimiçi demeçlerde göç konusunun marjinal bir rol oynadığı yönünde oldu (Keller 2019).

Bu tartışmadan sonra Macron Schengen düzenlemesi ile ilgili şu demeci verdi: “Açık olmak için sınırların olması gerekmektedir. İnsanları kabul edebilmek için insanın bir evinin olması gerekmektedir. Öyleyse sınırlara ihtiyacımız var. Bu sınırlara saygı duyulmalıdır. Öyleyse kurallara ihtiyacımız var. Ve bugün şunu belirtmemiz gerekmektedir: İşler olması gerektiği gibi yürümektedir” (Momtaz 2019, Bouju 2020: 28). 2019’un sonuna doğru parlamentoda göç üzerine bir tartışma yapıldı. Bu tartışmada Başbakan Edouard Philippe göç politikasında konulan hedeflere ulaşılmadığını itiraf etti (Bouju 2020: 28).

Bütün bu tartışmalar çoğu zaman iç politika ve Ulusal Birleşme partisinin seçimlerde önünü kesmek için yapılsa da Fransa’nın büyük bir entegrasyon sorunu olduğu ortadadır. Bu bağlamda Macron en son Ekim 2020’de Fransa’da giderek artan İslamcı yönelimlere ve radikalleşmeye karşı beş maddelik bir plan açıkladı. Bu plan çok büyük beklenti ve yankı uyandırdı. Çünkü 1905 yılında yürürlüğe giren Laiklik Yasası’ndan 115 yıl sonra laikliğin ve cumhuriyetçi ilkelerin güçlendirilmesi hedeflenmektedir⁶. Bu program aşağıda kısaca ele alınacaktır.

Macron yaptığı konuşmada şunları söyledi: “Bizim mücadele etmemiz gereken şey İslamcı ayrıştırmadır. Sorun kendi yasalarının Cumhuriyet’in yasalarından daha üstün olması gerektiğini iddia eden ideolojidir.” Devlet kurumları bu bağlamda paralel toplumların ortaya çıkabileceği uyarısını yapmaktadırlar. Hükümet Müslüman topluluğu içinde giderek artan ve çoğunlukla şiddet içermeyen bir radikalleşme eğiliminin olduğundan endişe duymaktadır. Bu bağlamda örneğin kız çocuklarının dört yaşından sonra tam tesettürlü olmaları gerektiği yönünde verilen kararlara ya da dini medreselerin yaygınlaştırılmasına kuşkuyla bakılmaktadır.

Macron aynı zamanda tüm Fransız Müslümanlarının damgalanmaması yönünde uyarıda bulunarak bunun radikallerin kurduğu bir tuzak olduğunu ve bu tuzağa düşülmemesi gerektiğini belirtti. Ayrıca Fransa devletinin de toplumun gettolaşmasında payının olduğunu ve bunun da kendi yasalarının Cumhuriyet’in yasalarından daha üstün olduğunu vaaz edenlerin işini kolaylaştırdığı yönünde açıklamalarda bulundu (Süddeutsche Zeitung 2020;

6-Aslında bu program genel anlamda bütün radikal eğilimlere karşı olarak ifade edilmiştir. Ancak fiilen radikal İslamcı yönelimler ön planda bulunmaktadır.

Macron 2020). Macron'un açıkladığı beş maddelik program şu şekildedir:

Birinci Sütun: Tarafsızlık – Devlet kurumlarının ve görevlendirdiği hizmet sunucularının tarafsızlığının tekrar inşa edilmesi.

İkinci Sütun: Finansman – Devletin finanse ettiği bütün kurum, kuruluş ve dernekler genel olarak Fransa'nın cumhuriyetçi ilkelerini dikkate almak zorundadır.

Üçüncü Sütun: Okullar – Öğrenciler İslamcıların etkisinden korunmalıdır.

Dördüncü Sütun: “Aydınlanmış bir İslam” – Radikal İslamcıların etkisinden arındırılmış bir “aydınlanmış İslam”ın inşası.

Beşinci Sütun: Yasalara saygı duymak – yasaları uygulamak.

Bu programın yasal bir düzenlemeyle yürürlüğe girmesi Fransa'nın cumhuriyetçi-evrenselci entegrasyon politikası çizgisinde yer almaktadır. Ancak göçmenlerin uyum sağlamalarındaki en büyük engellerin başında sosyoekonomik alan gelmektedir ve dolayısıyla bu açıklanan program muhtemelen sembolik bir politikadan fazlası olamayacaktır.⁷

3.3 Hollanda⁸

Hollanda 1980'li yıllarda “azınlık politikası” ile gruplara yönelik bir politika uygulamaktaydı. Bu yaklaşım göçmenlere kendi kültürlerini korumalarına olanak sağlamaktaydı. Bu politika ile Hollanda çokkültürlü bir ülke imajı yaratmıştı. Ancak sözkonusu politika 1990'lı yıllarda değişmeye başladı. Entegrasyon politikasının grup yönelimi geri plana düşürken bireyler odak noktasına gelmeye başladı. Örneğin göçmenler artık toplumsal yaşama uyum sağlayabilmek hedefini gözeten entegrasyon kurslarına katılmak zorundaydılar. 2000'li yıllardan itibaren ise Hollanda'da entegrasyon politikası tartışmaları temelden değişmeye başladı.

Sosyolog Paul Scheffer'in “Çokkültürlülük Dramı” adlı makalesiyle toplumsal ve siyasal tartışmalarda bir dönüm noktası yaşandı. O zamana kadar kamuoyunda çok fazla konuşulmayan entegrasyon politikası artık hararetli şekilde tartışılmaya başladı. Bu tartışmaların bir yansıması da siyasal partiler

7-Sembolik politika ifadesiyle kesinlikle Fransa'daki laiklik ve İslam tartışması hafife alınmamaktadır. Bu konunun Fransız toplumunda ve hatta uluslararası seviyede ne kadar büyük tartışmalara yol açtığı ortadadır.

8-Entegrasyon, Göç ve Sosyal Demokrasi el kitabında ağırlıklı olarak ilgili bölüm: 7.3, S. 117-120.

sisteminde kendini gösterdi. Aşırı sağ partiler artık parlamentoda istikrarlı bir şekilde temsil edilmeye başladı. Hükümetler artık göç ve entegrasyon politikalarında bu partilerden de kaynaklanan baskı nedeniyle daha sert ve kısıtlayıcı düzenlemeler yapmaya başladılar (Rakers 2019: 4; van Selm 2019).

17 milyon nüfusu olan Hollanda'da yaklaşık 4 milyon insan göçmen kökenli (% 23). Göçmenlerin en çok geldiği ülkeler Endonezya, Almanya, Türkiye, Fas ve Surinam olmaktadır. Bu ülkelerden Endonezya ve Surinam'dan gelen göç Hollanda'nın sömürge tarihi ile ilgilidir. Türkiye ve Fas'tan gelenler ise işgücü göçü kapsamına girmektedirler. Almanya'nın ise komşu ülke olmasından dolayı Hollanda'da önemli sayıda vatandaşı bulunmaktadır (Rakers 2019: 5).

Hollanda'da da artık son zamanlarda göç ve uyum politikası özellikle Müslümanlar üzerinden yürütülmekte ve bu konuda kültürel tanınma ile radikal İslamcılık arasındaki çelişki bütün yalınlığı ile ortaya çıkmaktadır. Tartışmanın bu boyutunun yanında genel olarak sosyoekonomik entegrasyonun başarılı olması için kültürel entegrasyonun da başarılı olması gerektiği yönünde ilerleyen bir politika izlendiği görülmektedir. Birçok Avrupa ülkesinde olduğu gibi Hollanda'da da sosyoekonomik entegrasyonun başarısı göçmenlerin refah sistemine yük oluşturup oluşturmadığı ile ilişkilendirilmektedir (Öztañ 2015: 177).

3.4 Büyük Britanya⁹

Büyük Britanya'nın göç ve entegrasyon politikasında büyük değişiklikler yaşanmaktadır. Ülke artık Şubat 2020'den beri Avrupa Birliği üyesi değil. Bu durum köklü değişiklikleri beraberinde getirmektedir. 2016 yılında yapılan Brexit referandumunda göç konusu önemli bir yer tutmuştu ve özellikle de AB ülkelerinden gelen göçmenler Brexit yanlıları tarafından hedef gösterilmişlerdi. Artık AB üyesi olmayan Büyük Britanya 2021'den itibaren göçü katı bir şekilde kontrol etmek istemektedir. AB ülkeleri arasındaki serbest dolaşım politikasından dolayı göç hareketleri sadece kısmen hükümetin yetkisi altındaydı. Hükümetin beyanına göre artık bu durum değişecektir. "Biz adil bir puanlama sistemine dayalı bir sistem hayata geçireceğiz. Bu sistem ile özel sektörün ve kamu sektörünün gereksinimi olan yüksek nitelikli

9-Entegrasyon, Göç ve Sosyal Demokrasi el kitabında ağırlıklı olarak ilgili bölüm: 7.4, S. 120-123.

işgücü ülkeye çekilecektir". 2021'den itibaren AB vatandaşları ve diğerleri arasında bir fark olmayacak ancak nitelikli ve nitelsiz işgücü arasında bir fark olacaktır. Bugün Büyük Britanya'da yaşayan ve 2004 yılından sonra AB ülkelerinden gelen göçmenlerin % 70'inin yeni yasal düzenlemelerde öngörülen kriterleri karşılayamayacağı belirtilmekte ancak bu göçmenlerin 2021 yılı ortasına kadar başvuruda bulundukları zaman ülkede kalabilmeleri mümkün olacaktır (Leitel 2020).

2000'li yıllarda başlayan net göçün hızlı şekilde artmasıyla göç konusu kamuoyunda sürekli olarak bahsedilmesi gereken sorunlar listesinde yer almaktaydı. Bu gelişmede göçmenlerin sayısındaki artış, kamuoyunda göç konusunun görünür olması ve bunun medya tarafından ele alınması arasında paralel bir bağlantı bulunmaktadır. Ancak ilginç bir şekilde konunun kamuoyunda sürekli görünür kılınması Britanya toplumunda genel olarak göçe karşı negatif bir algı yaratmadığı gibi, hatta göçün ekonomik açıdan gerekli olduğu yönünde olumlu tutumlar ortaya çıktı. Bu durum 2015 mülteci krizinden sonra da geçerli oldu.

Ancak Britanya toplumunda ayrışma arttı. Eğitimli ve gelir düzeyi yüksek genç Britanyalılar göçe daha olumlu bakarken, düşük eğitimli ve düşük ücretli yaşlı Britanyalılar daha olumsuz bakmaktadırlar. Büyük Britanya'nın Avrupa Birliği'nden çıkışı için yapılan referandumda göç konusu en önemli konular arasındaydı ve birçok Brexit yanlısı için de seçime katılma nedeniydi. Göç konusu 2015 yılından sonra medyada ele alınış şekline göre da ayrıştırıcı görüşlere yol açmaktadır.

Brexit ile ilgili yaygın şekildeki anlatı ekonomik açıdan kaybedenlerin bir başkaldırısı olduğu yönündedir ancak bu öykünün bir kısmıdır. Britanyalıların bir kısmının göçe karşı negatif bakış açısı sadece ekonomik nedenlerden dolayı oluşmamakta, bunun bizzat kültürel bir boyutu da bulunmaktadır. Brexit referandum sürecinde sadece ekonomik çıkarlar değil, kimlik konusu da önemli bir rol oynamıştır. Brexit üç çatışma alanını göz önüne getirdi: Birinci alanda ekonomik nedenli düşük ücretliler ve yüksek ücretliler karşı karşıya gelirken ikinci alanda İngiltere'nin kırsal bölgeleri ile metropol London bölgesi arasında bir ayrım gözlemlenmiştir. Üçüncü alanda ise sosyo-kültürel nedenli etnik-ulusal ve kozmopolit bakış açıları arasında bir çatışma söz konusu olmuştur (Wöhst 2018: 4).

Çokkültürlülük kavramı artık 1990'lı yılların başarısız olmuş entegrasyon politikasını tanımlamak için kullanılmaktadır. En geç 2005 yılında Lond-

ra'da yaşanan terör saldırılarından sonra çokkültürlülük kavramı toplumsal paradigma olarak toplumun ve siyasetin bir kesiminde inandırıcılığını kaybetti ve giderek artan bir şekilde güvenlik konularıyla anılır oldu. Başbakan David Cameron 2011'de "çokkültürlülük doktrini'nin" başarısız olduğunu açıkladı. Bu tarihten itibaren çokkültürlülük tartışmaları birçok Avrupa ülkesinde olduğu gibi genellikle İslam ve Müslümanlar üzerine yapılan bir tartışmaya dönüşmüştür.

3.5 İsveç¹⁰

2000'li yıllardan itibaren Danimarka ve Norveç gibi İskandinav ülkelerinde istenmeyen göçün beraberinde getirdiği yüke karşı sosyal devleti korumanın gerekli olduğu yönündeki tartışmalar ağırlık kazandı. Bu durum İsveç'te farklı yönde ilerledi. Danimarka ve Norveç'te mülteci ve aile birleşimi göçünü sınırlamak için katı önlemler alınırken, İsveç daha insan hakları odaklı bir politika yürüttü. 1998-2014 yılları arasında mülteci ve entegrasyon politikasında yapılan değişiklikler genellikle daha liberal yönde yapıldı. Ancak İsveç de 2015'den sonra mültecilere karşı sert bir politika izlemeye yöneldi. İsveç'te ulusal kimlik anlayışı ve algısı daha çok devlet odaklı olmaktadır. Bunun anlamı siyasal kurumların özellikle de sosyal devlet kurumlarının etkinliği toplumsal birlikteliği ve ulusal birliği etkileyen en önemli faktör olarak görülmesinde yatmaktadır. Bu olgu, göçmenlerin entegrasyon süreci için sosyal devlet kurumlarının organizasyonunun "halk ruhundan" daha önemli olduğunda görülmektedir.

Danimarka'nın aksine İsveç yeni gelen göçmenlere karşı talep edilen entegrasyon beklentilerine liberal kriterler uyguladı ve onları İsveçlilerle formel hakları edinmede eşit düzeye getirmeye çalıştı. Buna göre, vatandaşlık edinme dil yeterliliği ya da ülke üzerine temel bilgilerin olmasına bağlı değil. Vatandaşlığa geçiş konusunda İsveç AB ülkeleri arasında açık arayla birinci sırada yer almaktadır. Norveç bu alanda İsveç ve Danimarka arasında bir yol izlemektedir. Kültürel birlikteliği daha ön plana çıkararak Danimarka'ya yaklaşıırken eşitlik ve insan hakları konularına verdiği ağırlık ile daha çok İsveç'e benzemektedir (Borevi 2020).

İskandinav ülkeleri arasındaki farklı politikaları açıklayıcı bir gelişme de siyasal parti sisteminde görülebilir. Burada özellikle de sağ popülist partiler

10-Entegrasyon, Göç ve Sosyal Demokrasi el kitabında ağırlıklı olarak ilgili bölüm: 7.5, S. 124-126.

önemli olmaktadır. Hem Danimarka hem de Norveç'te uzun zamandır sağ partiler parlamentonun bir parçası iken bu İsveç'te görece yeni bir gelişmedir. Özellikle 2010'dan sonra sağ popülist parti olan İsveç Demokratları (Sverigedemokraterna) parlamentoya girdi ve bugün siyasal sistemin önemli bir unsuru olmaya devam etmektedir. Danimarka ve Norveç'teki merkez partilerden farklı olarak İsveçli merkez partiler İsveç Demokratları'nı dışlama stratejisi izlediler. Ancak bu strateji son zamanlarda Muhafazakarlar (Modetraterna) ve Hristiyan Demokratlar (Kristdemokraterna) tarafından kısmen terkedilmeye başlandı (Mattern 2020).

İskandinav ülkeleri de 2015'te Avrupa'nın genelinde olduğu gibi mülteci göçünde yüksek artış yaşadılar. Özellikle İsveç diğer İskandinav ülkelerinden çok daha fazla mülteci aldı ve bu durum diğer ülkelere göre İsveç'in göç politikasında daha büyük etki yarattı. Dolayısıyla Danimarka ve Norveç'in göç politikaları o zamana kadar yürütülen kısıtlayıcı çizgide devam ederken, İsveç'te göç politikasında bir dönüşüm yaşandı.

İsveç toplumunun üçte birinin göçmen kökenli olması (bir ya da iki ebeveynin de yurtdışında doğması) ve % 20'sinin de göçmen olması göz önünde bulundurulduğunda hem özel sektörde hem de kamuda bu insanların yeterli oranda istihdam edilmedikleri görülmektedir. Ancak İsveç'in kendi kriter ve hedefleri doğrultusunda bu durum eleştirilse de pek çok ülkeye göre İsveç önemli bir gelişme sağlamış ve örnek alınan bir ülke olmuştur (Tahvilzade 2020).

3.6 Avrupa Birliği – Türkiye Mülteci Anlaşması

18 Mart 2016 tarihli AB-Türkiye Mülteci Anlaşması Türkiye'den Yunanistan'a geçen Suriyeli mültecilerin Türkiye tarafından geri alınmasını öngörmektedir. Türkiye her geri aldığı mülteci yerine AB'ye bir mülteci gönderebilir. Ayrıca Türkiye Ege Denizi'nde Türkiye'den Yunanistan'a yasa dışı geçişleri durdurma sözü vermiştir ve bu sözü de yerine getirerek mültecilerin geçişlerini neredeyse sıfırlamıştır.

Türkiye'nin Yunanistan ve Bulgaristan kara sınırları mültecilere kapatıldı. Türkiye bu anlaşma kapsamında AB'den altı milyar euro yardım aldı/alacak ve bu parayı da Türkiye'de bulunan üç milyondan fazla Suriyeli mülteciler için harcayacak. Ayrıca bu anlaşmaya göre Türkiye'nin AB'ye üyelik müzakereleri tekrar başlayacak, vize serbestisi ve Gümrük Birliği konuları da

görülmeye başlanacak.¹¹

Türkiye uzun zamandır sözverilen altı milyar euronun sadece bir kısmının ödendiği ve diğer maddelerin de görüşülmesinin AB tarafından yavaştan alındığı yönünde şikayette bulunmaktadır. AB Komisyonu bu eleştirileri reddetmekte ve altı milyar euronun ödendiğini ancak bu paranın genel bütçeye değil, yardım örgütleri üzerinden doğrudan mültecilere verildiğini savunmaktadır.

Bu anlaşma AB açısından amaçlanan sonuca ulaştı çünkü Yunanistan'a gelen mültecilerin sayısı neredeyse sıfırlandı. Böylece AB ama özellikle de Almanya istediğini elde etmiş oldu. Diğer taraftan Almanya ve AB'nin bu anlaşmanın devam edebilmesi için Türkiye'ye karşı politikalarında hep bir çekingenlik gözlenmiştir (Riegert 2020).

3.7 Özet

Genel olarak son on onbeş yıldır tartışmaların merkezinde olan konu Avrupa ülkelerine yapılan mülteci göçünün güvenlik politikaları kapsamında olmasıdır. Bu kapsamda neredeyse bütün ülkeler mülteci politikalarını daha da sertleştirdiler ve aynı anda da Avrupa Birliği düzeyinde ortak bir mülteci politikası rejimi inşa edemediler. Bu tartışmalar mültecilerin büyük bölümünün Müslüman olmaları ve Müslüman ülkelerden gelmelerinden dolayı İslam'ın entegrasyon politikası ile olan olası sorunları üzerinden yürütülmektedir.

Ancak son dönemdeki farklı bir tartışma konusu da çok uzun süredir Avrupa ülkelerinde yaşayan ya da orada doğmuş olan göçmenlerin milliyetçi-dinci bir ideolojiyi benimsemeleri ve bulundukları ülke toplumlarına bu anlamda ya entegre olmak istememeleri ya da entegre olmuş ama radikal anti-demokratik tutumları nedeniyle ülkelerin bu gelişmelere güvenlik odaklı karşılık vermesidir.

Bu politika ilk somut örneğini Avusturya'nın Mart 2019'da yürürlüğe giren amblemler yasası ile verdi. Bu yasaya göre artık kamusal alanda Türkiye'deki Ülkücü Hareket'in simgesi olan bozkurt işaretinin gösterilmesi yasaklandı. Bozkurt işaretinin yanında aşırı olarak nitelendirilen başka oniki örgütün de amblemleri/simgeleri yasaklandı. Gerekçe olarakta bu amblemlerin arkasında yatan ideolojinin özgürlükçü-liberal anayasal değerlerle bağdaşmadığı göste-

11-Anlaşmanın bu siyasal konularında hiçbir gelişme yaşanmadığı gibi, tam tersine Türkiye, tarihinde olmadığı kadar Avrupa Birliği'nden uzaklaşmıştır.

ilmektedir (Schmögl 2019: 98; Der Standard 2019).

Avusturya'dan sonra Fransa da Kasım 2020'de Ülkücü Hareket'e bağlı yapılanmaları yasakladı. Bu adıma gerekçe olarak da Fransa'nın "İslamo-Faşist" eğilimlere karşı verdiği mücadelenin bir parçası olması gösterildi. Yasaklanan yapılanmaların silahları ve nefret söylemi ile ülkenin güvenliğini tehlikeye attığı vurgulanmaktadır. Genel olarak bu yasağın daha çok sembolik bir eylem olduğu ve uygulamada çok fazla etki yapmayacağı düşünülmektedir (Brändle 2020).

Fransa'dan sonra Alman Parlamentosu'nda bütün partilerin desteklediği bir kararla Kasım 2020'de Federal Hükümet'ten Ülkücü Hareketi yasaklamak için inceleme başlatmasını istedi. Bu kararda da gerekçe olarak Ülkücü Hareket'in "milliyetçi ve ırkçı bir ideolojiye" dayandığı belirtilmektedir (Deutscher Bundestag 2020; Die Zeit 2020).

Almanya'dan sonra Hollanda parlamentosunda da hükümet 150 milletvekilinden 147 milletvekilinin onayladığı bir tasarı ile Ülkücü Hareketi yasaklama yönünde incelemelerin başlatılması için görevlendirildi (Özkan 2020).

Belli başlı göç ülkelerinin milliyetçi-ırkçı ideolijilere bağlı yapılanmaları yasaklama eğilimleri bu ideolijilerin nasıl olurda bu şekilde güçlendiği sorusunu da beraberinde getirmektedir. Bu gelişme elbette bu ülkelerin kendi göç politikaları ve tarihleriyle de ilgilidir. Yani bu sorunun bir yanı dışarıyla ilişkilendiriliyorsa bir tarafı da iç politikada aranmalıdır.

4. Partilerin Temel İlkelerinin Karşılaştırılması

Bu bölümde Alman Federal Parlamentosu'nda bulunan siyasal partilerin 2017 Federal Parlamento seçimi için hazırladıkları seçim programları kısaca ele alınacaktır. Vera Hanewinkel'in Bundeszentrale für politische Bildung için derlediği çalışma bu bölümde ağırlıklı olarak kullanılmıştır.

4.1 CDU-CSU¹²

CDU/CSU¹³ göç politikası ile ilgili pozisyonlarını "İçeride ve Dışarıya Karşı

12-Entegrasyon, Göç ve Sosyal Demokrasi el kitabında ağırlıklı olarak ilgili bölüm: 8.1-8.2, S. 128-133.

13-CDU= Christlich Demokratische Union Deutschlands (Almanya Hristiyan Demokrat Birliği); CSU=Christlich Soziale Union (Hristiyan Sosyal Birliği). İki ayrı parti arasındaki işbirliği anlaşmasına göre CSU sadece Baviera eyaletinde örgütlenmekte ve seçimlere katılmaktadır. CDU ise Baviera dışındaki bütün eyaletlerde örgütlenmekte ve seçimlere katıl-

Güvenlik” başlığı altında topladı. Başlıktan da anlaşılabilceği gibi Birlik Partileri göç politikasında güvenlik perspektifini ön plana çıkarmaktadır. Böylece Almanya’da iltica başvuruları reddedilenlerin geldikleri ülkelere geri gönderilmeleri yönünde daha fazla çaba göstereceklerini de vaad etmiş oluyorlar. İnsan kaçakçılarına karşı daha fazla mücadele vererek göçmenlerin Avrupa’ya gelmeleri zorlaştırılacaktır. Bu mücadeleye ilaveten göçmenlerin geldikleri ülkelerdeki yaşam koşulları iyileştirilecektir. Bu politikaya örnek olarak da Avrupa Birliği-Türkiye Mülteci Anlaşması gösterilmektedir. Ayrıca Cezayir, Fas ve Tunus da güvenli ülke kategorisine¹⁴ alınacaktır.

Almanya’ya düzensiz göç hareketi sürekli olarak düşük bir seviyede tutulmalı ve 2015 yılında yaşanan olaylar (mülteci krizi) bir daha asla yaşanmamalıdır. Birlik Partileri özellikle Afrika’daki zor yaşam koşullarından kaynaklanan göç hareketini kalkınma politikasına daha fazla ağırlık vererek azaltmak istemektedirler. Göç politikası Avrupa Birliği seviyesinde ortak Avrupa İltica Sistemi kapsamında düzenlenmelidir ancak bu hayata geçirilmediği sürece de ulusal sınırlarlardaki kontrollerin devam etmesi gerekmektedir.

İşgücü göçü düzenlenmesinin yeni bir “Nitelikli İşgücü Göç Yasası” ile yapılması planlanmaktadır. Bu yasa var olan düzenlemeleri birarada toplayacak ve daha etkin hale getirecektir. Bu yasa kapsamında Almanya’ya göç etmek isteyen insanlar bir işyeri bulmak ve yaşamlarını sağlayacak kadar maddi imkanlara sahip olduklarını göstermek zorundadırlar. Yani bir şekilde göç kriterleri çok yüksek tutularak Almanya’ya gerçekten de sadece en nitelikli ve yük olmayacak insanların gelmesi amaçlanmaktadır.

Birlik Partileri’nin entegrasyon politikası “talep ve teşvik etme” ilkesine dayanmaktadır. Göçmenlerden anayasaya saygı duyulması ve uygun davranılması talep edilmektedir. CDU/CSU göçmenlerle bir “entegrasyon anlaşması” yapmayı hedeflemektedirler. Bu kapsamda uyum sağlamayı reddeden göçmenler oturma izinlerini kaybedebilecekler.¹⁵ AB dışındaki üçüncü ülke

maktadır. İki partiyi de belirtmek için “Birlik Partileri” terimi kullanılmaktadır.

14- Parlamento 18 Ocak 2019’da bu ülkelerin de güvenli ülke kategorisine alınmasını onayladı. Bu şu anlama gelmektedir: Bu ülkelerden gelen mültecilerin iltica başvurularının kabul edilme oranı sadece % 2’lerde olduğu için bu ülkelerde iltica başvurusunu gerektirecek insan hakları ihlalinin çok az olduğu varsayılmaktadır. Toplumsal tartışmalarda önemli bir yer tutan iltica başvuruları reddedilen mültecilerin geldikleri ülkelere geri gönderilmeleri bu ülkelerin güvenli ülke kategorisine alınması ile mümkün olmaktadır.

15-Entegrasyon tartışmalarında çoğunlukla muhafazakar partilerin ileri sürdükleri bir beklenti yer alır. Buna göre uyum sağlamayı reddeden göçmenlere yaptırım yapılması iste-

vatandaşlarından çifte vatandaşlığa sahip olanların sürekli olarak bu hakkı kullanmamaları için bir sınırlama getirilmek istenmektedir. Böylece çifte vatandaşların torunları bu hakkı kullanamayacaklardır (Hanewinkel 2017; CDU/CSU 2017).

Genel olarak CDU/CSU hükümet koalisyon partileri olarak göç ve entegrasyon alanında kendi parti gelenekleri ve toplumsal tabanları dikkate alındığında Angela Merkel'in öncülüğünde liberalleşme yönünde büyük adım atıldılar. Bu değişim bütün diğer partilere göre daha zor ve büyük olmuştur.

4.2 SPD¹⁶

SPD artık düzenli bir göç politikasının zamanının geldiğini düşünmektedir. SPD'ye göre şeffaf ve anlaşılır bir şekilde kimin Almanya'ya ekonomik nedenlerden dolayı göç edip edemeyeceğini düzenleyen bir göç yasası gerekmektedir. Bu bağlamda nitelikli işgücü göçü Alman istihdam piyasasının gereksinimleri doğrultusunda yapılmalıdır.

SPD'nin göç toplumu için dikkate aldığı yönlendirici ilke "herkesin katılım için eşit şansa sahip olması" yönündedir. Bu bağlamda entegrasyon için en önemli unsurun eğitim olduğu düşünülmektedir. Bundan dolayı bütün çocukların yuvaya gitmesi mümkün kılınmalıdır. Ayrıca sosyal demokratlar mesleki eğitimde ve üniversitede göçmen kökenli öğrencilerin oranını yükseltmek istemektedirler. Almanya'da yüksekokul eğitimini tamamlayan yabancı öğrenciler süresiz oturma hakkı elde etmelidir.

Entegrasyon kurslarının kalitesinin artırılması ve bu kursların hem iltica başvurusu yapanlara hem de "müsamaha belgesi"¹⁷ olanlara açık olması talep edilmektedir. Yurtdışında edinilen mesleki yeterlilikler daha kolay tanınmalı ve kamu kurumlarında da göçmen kökenli insanların oranı artırılmalıdır. Ayrıca göç ve entegrasyon alanındaki bilimsel çalışmalar güçlendirilmelidir. SPD Almanya'da doğan çocuklar ve vatandaşlığa geçenler için çifte vatandaşlık ilkesini desteklemektedir.

nir. Ancak tam olarak "uyum sağlamanın" anayasanın belirlediği ilkelerin dışında ne anlama geldiği hep muğlak kalır. Bu tartışmanın eleştirisi öncü kültür kavramı kapsamında Entegrasyon, Göç ve Sosyal Demokrasi el kitabında yapılmıştır.

16-Entegrasyon, Göç ve Sosyal Demokrasi el kitabında ağırlıklı olarak ilgili bölüm: 8.3, S. 133-130.

17-"Müsamaha Belgesi" (Duldung). Bu statü, iltica başvuruları reddedilen ancak belirli nedenlerden dolayı sınırışı edilemeyen mültecileri kapsamaktadır.

Zorunlu göçün nedenleri ile mücadele etmek için yeni bir silahsızlanma girişimi, kalkınma ve işbirliğini genişletme, adilane uluslararası ticaret ilişkilerinin oluşması ve bütün dünyada insan haklarının dikkate alınması yönünde politikalar için çaba gösterilecektir. Genellikle mültecilerin yaşadıkları ülkelerden kaçarak komşu ülkelere sığındıklarında bu ülkelere yeterli ve gerekli yardımın BM Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR) tarafından yapılabilmesi için bu örgüt gerekli ve sürekli maddi olanaklara sahip olmalıdır.

SPD Avrupa Birliği'nde dayanışmacı bir mülteci dağıtım ve ortak karar alma mekanizmasını savunmaktadır. Bu bağlamda daha fazla mülteci kabul eden ülkeler AB bütçesinden de daha fazla pay almalıdır. AB Sınır Koruma Ajansı Frontex'in yetki alanı genişletilerek dış sınırların yasadışı geçişlere karşı daha iyi korunması sağlanmalıdır. Akdeniz'deki ölümleri engellemek için bir Avrupa deniz kurtarma programı gerekli ve bu kurtarılan mültecilerin de kotalara göre dağıtımı yapılmalıdır.

SPD üçüncü ülkelerle yapılacak anlaşmalar yoluyla yasadışı göçü engellemek istemektedir. Afganistan gibi kriz bölgelerine iltica başvuruları reddedilenler geri gönderilmemelidir. Ayrıca en az iki yıldır Almanya'da yaşayan, suça bulaşmamış ve çalışan ya da okula gidenler geri gönderilmemelidir. Gönüllü geri dönme programları güçlendirilmeli ve vatandaşlarını geri almak istemeyen ülkelere de yaptırımlar uygulanmalıdır (Hanewinkel 2017; SPD 2017).

4.3 FDP¹⁸

Hür demokratlar (liberaller) bireysel siyasal zulme maruz kalanları, savaştan kaçanları ve sürekli kalıcı göçmenleri ayırt eden bir göç yasası talep etmektedir. Savaştan kaçan mülteciler ülkelerindeki savaş devam ettiği sürece Almanya'da geçici bir insani koruma statüsü elde etmelidirler.

Nitelikli işgücü göçü için Blue Card düzenlemesinin reforme edilmesi ve bir 'puanlama sistemi'nin hayata geçirilmesi öngörülmektedir. Mülteciler de eğitimleri, dil yeterlilikleri, yaşları, mesleki yeterlilikleri gibi kriterleri karşıladıklarında işgücü göçü statüsüne geçiş yapabilmelidirler.

FDP Almanya'da kalmalarına artık müsaade eilmeyen mültecilerin federal düzeyde ortak bir düzenlemeyle sınırdışı edilmeleri yönünde çaba harcamak istemektedir.

18-Entegrasyon, Göç ve Sosyal Demokrasi el kitabında ağırlıklı olarak ilgili bölüm: 8.4, S. 135-137.

Hali hazırdaki entegrasyon kurslarının göçmenlerin bireysel gereksinimlerini dikkate alabilecek bir düzenlemeyle değiştirilmesi istenmektedir.

Vatandaşlığa geçiş dört yılın sonunda mümkün olmalı ve eski vatandaşlığın da bırakılması gerekmemektedir. Ancak çifte vatandaşlık ilk vatandaşlığa geçenlerin torunları ile son bulmalıdır.

Hür demokratlar Almanya dışında elde edilen mesleki yeterliliklerin daha hızlı bir şekilde tanınmasını istemekte ve işgücü piyasasında da öncelik kontrolünün kaldırılmasını öngörmektedirler. Mülteciler için asgari ücret uygulamasında istisnaların olması düşünülmektedir.

Ayrıca FDP devlet dairelerinde göçmenlere yardımcı olabileceği düşünüldüğü için İngilizceyi çalışma dili olarak test etmeyi istemektedir.

Hür demokratlar iltica başvurusunda bir üst kota sınırını reddetmekte ve güvenli ülkelerden gelen iltica başvurularının ülke dışındaki başvuru noktalarında hızlıca karara bağlanmasını ve iltica başvurusu yapanların çocuklarının da hemen okula gitme hakkı kazanması gerektiğini belirtmektedirler.

Yoksulluk, açlık ve silahlı çatışmalar gibi zorunlu göçe neden olan unsurlara karşı mücadele edilmelidir. İltica başvuruları yurtdışından da yapılabilir. Bireysel durumlarda insani vizeler verilmelidir. Krizde olan ülkelerin komşularına – örneğin Lübnan ya da Ürdün – sadece daha fazla maddi yardım yapılmayacak, aynı zamanda özel ekonomik bölgelerin oluşturulmasında yardım edilecek ve böylece bu bölgelere AB'nin yatırım ve ihracat yapması kolaylaştırılacaktır.

Mesleki eğitim ve işgücü vizelerinin Almanya ve AB tarafından ilgili bölgelerden gelen göçmenlere daha fazla verilerek düzenli göç hareketi kolaylaştırılmalıdır.

FDP Dublin III düzenlemesinin yerine Avrupa'ya gelen mültecilerin daha eşit bir şekilde dağıtılmasını sağlayacak bir düzenleme getirmek istemektedir. Bu düzenlemeye katılmak istemeyen AB ülkeleri bir fona ödeme yapacaklar ve bu fon ile de AB dışındaki mültecileri alan ülkelere maddi destek sağlanacaktır (Hanewinkel 2017; FDP 2017).

4.4 Yeşiller¹⁹

Yeşiller²⁰ dört sütundan oluşan aktif bir mülteci politikası talep etmektedir. Birinci sütun zorunlu göçün nedenleriyle mücadele edilmesini kapsamaktadır. İkinci sütun Avrupa'ya gelmenin yasal yollarının artırılması, üçüncü sütun iltica başvurularının hızlı ve adil bir şekilde yürütülmesi ve dördüncü sütun da entegrasyon sürecinin desteklenmesini öngörmektedir.

Yeşiller mültecilerin başından itibaren entegrasyon faaliyetlerine katılabilmesini savunmakta ve başvuruları reddedilen mültecilerin gönüllü olarak geldikleri ülkelere geri dönmeleri yönündeki çabaların artırılması gerektiğini düşünmektedir. Afganistan gibi kriz bölgelerine sınırdışı etmeler ve güvenli ülke ya da güvenli üçüncü ülke konseptleri de reddedilmektedir.

Parti son zamanlarda yapılan iltica yasasındaki kısıtlayıcı düzenlemeleri düzeltmek isterken, mülteci göçü için geçerli bir üst sınır kotasını da reddetmektedir. İltica başvuru süreci hızlandırılmalı ve bir yıl içinde sonuçlandırılmayan başvurulara oturma izni verilmesi talep edilmektedir.

Yeşiller zorunlu göç nedenleri kapsamında çocukların ve kadınların durumlarının daha fazla göz önünde bulundurulmasını istemekte ve uzun zamandır Almanya'da yaşayan "müsamaha belgesine" sahip mülteciler için oturma ve çalışma izninin verilmesini talep etmektedir. Mülteciler ailelerini bürokratik engellere takılmadan yanlarına getirebilmelidir. Yeşiller ayrıca mültecilerin belirli bölgelerde oturma zorunluluğunu ve iltica hizmet yasasını yürürlükten kaldırmak istemektedir. Yeşiller Dublin Sistemi'nin yerine bir Avrupa Dağıtım Mekanizması'nın geçmesini talep etmektedir. Bu mekanizma ise mültecilerin ailesel bağları, konuştukları dilleri, mesleki yeterlilikleri ve işgücü piyasasında iş bulma olanaklarını göz önünde bulundurmalıdır. Ayrıca Avrupa çapında güçlü koruma sağlayan bir ortak iltica başvuru sürecinin hayata geçirilmesi ve AB-Türkiye Mülteci Anlaşması'nın sonlandırılması yönünde görüş beyan etmektedirler.

Parti liberal ve bürokratik olmayan bir göç yasası talep etmektedir. Böylece özellikle nitelikli işgücü ve üniversite öğrencilerinin daha kolay Almanya'ya göç edebilmeleri sağlanacaktır. Almanya'da sürekli yaşayan göçmenler oturum izinlerini kaybetmeden şimdiye kadar olduğundan daha fazla süre yurtdışında kalabilmelidirler. Ayrıca bir göç ve entegrasyon bakanlığının

19-Entegrasyon, Göç ve Sosyal Demokrasi el kitabında ağırlıklı olarak ilgili bölüm: 8.5, S. 138-139.

20-Partinin resmi adı Bündnis 90/Die Grünen'dir. Genellikle Yeşiller terimi kullanılmaktadır.

kurulması talep edilmektedir.

Aile birleşimi kapsamında Almanya'ya gelecek göçmenlerden Almanca dil bilgisinin istenmesi kaldırılacaktır. Almanya'da yasadışı şekilde bulunmak suç kapsamından çıkarılmalı ve işlem yapılmamalıdır.

Entegrasyonun başarılı olabilmesi için sadece göçmenlerin değil bütün toplumun çaba göstermesinin gerekli olduğu vurgulanmaktadır. Almanya'da doğan çocukların ebeveynlerinden biri yasal şekilde oturum iznine sahipse o çocuğa Alman vatandaşlığı verilmelidir. Parti çoklu vatandaşlık ilkesini teşvik etmek ve vatandaşlığa geçişi kolaylaştırmak istemektedir. Sürekli Almanya'da yaşayan göçmenler yerel seçimlere katılabilmelidir (Hanewinkel 2017; Bündnis 90/Die Grünen 2017).

4.5 Sol Parti²¹

Sol Parti (Die Linke) katılım ve tanınma ilkesine dayalı bir dayanışmacı göç toplumu için mücadele etmektedir. Bu bağlamda entegrasyonun bütün toplumun görevi olduğu belirtilmektedir. Göçmenlerin statülerinden bağımsız olarak ve mümkün olduğunca erken entegrasyon ve dil kurslarına katılmaları sağlanmalıdır. Bunun için de dil kurslarının sayısı ve burada çalışacak yetkin öğretmenlerin sayısının artırılması gerekmektedir. Sol Parti yurtdışında edinilen mesleki yeterliliklerin daha kolay tanınmasını ve federal düzeyde bir göç ve entegrasyon bakanlığının kurulmasını talep etmektedir.

Sol Parti'ye göre Almanya'da doğan bütün çocuklar Alman vatandaşlığını almalı ve ebeveynlerinin vatandaşlıklarını da bırakmak zorunda kalmamalıdır. Vatandaşlığa geçiş üç yıl yasal ikametden sonra mümkün olmalıdır. Oturum statüleri zayıf olan göçmenler en geç beş yıl sonra yasal oturum hakkına sahip olmalıdırlar. Sol Parti göçmenlerin federal, eyalet ve yerel düzeyde seçme ve seçilme hakkına sahip olmaları gerektiğini düşünmektedir. Kota, kontenjan ya da 'puanlama sistemi' gibi göçü düzenleyici araçlar reddedilmektedir. Bunun yerine "bütün insanlar için açık sınırlar" ve "güvenli kaçış yolları" yaklaşımı desteklenmektedir. Sol Parti iltica yasasının daha da fazla sertleşmesini reddettiği gibi, kısıtlayıcı oturum yasası ve Avrupa'nın sınırlarını kapatmasını reddetmektedir.

Zorunlu göç nedenlerinin ortadan kaldırılması için Sol Parti silah ihraca-

21-Entegrasyon, Göç ve Sosyal Demokrasi el kitabında ağırlıklı olarak ilgili bölüm: 8.6, S. 140-141.

tını yasaklamak, dünya ekonomik sisteminin daha adilane düzenlenmesini ve çatışmaların barışçıl yöntemlerle çözülmesini talep etmektedir. UNHCR gibi uluslararası yardım örgütlerinin bütçesi güçlendirilmelidir. Göçmenlerin Avrupa'ya gelmesini engelleyen demokratik olmayan rejimlerle işbirliği yapılmamalıdır. Bu AB-Türkiye Mülteci Anlaşması için de geçerlidir.

Dublin Sistemi'ne son verilmeli, yerine Avrupa Birliği'nde mülteci kabulü ve dağıtımını düzenleyen adil ve dayanışmacı bir sistem getirilmelidir. Mülteciler hangi AB ülkesinde yaşamak istediklerine kendileri karar verebilmelidirler. Sol Parti özellikle de mültecilerin savaş bölgelerine geri gönderilmelerine karşı çıkmaktadır. Yoksul ülkelere yapılan kalkınma yardımları göçü engelleme ya da düzenleme konusuyla ilişkilendirilmemelidir.

Sol Parti ilticacıların yaşamak istedikleri yeri kendilerinin seçmesi gerektiğini savunmaktadır. Mültecilerle ilgili yapılan bütün harcamalar Federal Hükümet tarafından karşılanmalıdır. Parti güvenli üçüncü ülke ve geleneksel ülke konseptine karşı çıkmaktadır. İltica edenlerin sosyal yardımlarını düzenleyen yasa kaldırılmalı ve onlar da genel sosyal yardım yasasına tabi olmalıdırlar. Ayrıca mülteciler için geçerli olan işgücü piyasasındaki öncelik ilkesinin kaldırılması istenmektedir (Hanewinkel 2017; Die Linke 2017; Wagenknecht vd. 2018).

4.6 AfD – Alternative für Deutschland – Almanya için Alternatif

AfD'nin 2013 yılında kuruluşundan bugüne kadar olan süreçteki gelişmeleri kısaca aktardıktan sonra partinin göç ve entegrasyon politikasına daha yakından bakılacaktır.

Daha önce de bu yönde girişimler olsa da 2013 yılında kurulan AfD ile Almanya tarihinde 1949'dan sonra ilk kez bir parti aşırı sağ kanatta tutunmayı başardı. AfD kuruluş süreci 2007-2008 yılında ABD'de başlayan ve bütün dünyaya yayılan finans krizinin 2010'da Avrupa Birliği'nde euro-finans krizine çevrilmesiyle başlayan euro bölgesindeki para ve mali politikalara karşı tepki olarak başladı. Bu tepkiler değişik örgütlenmelere yol açtı ve Şubat 2013 yılında buradan Alternative für Deutschland (Almanya için Alternatif) partisi çıktı.

AfD'nin partileşme sürecinin arkasındaki itici güç Hamburglu iktisat profesörü Bernd Lucke idi. CDU üyesi olan Lucke partisini özellikle ekonomik alanda euroya karşı konumlandırmak istedi ve diğer politika alanlarında da muhafazakar bir politika izlemeye yöneltti. AfD kurulduğu yıl yapılan fe-

deral parlamento seçimlerine ve aynı zamanda Hessen eyalet parlamentosu seçimlerine girmeyi kıl payı başaramadı ama elde ettiği sonuçla Almanya çapında büyük yankı yarattı. 2014 yılında yapılan Avrupa Parlamentosu ve üç Doğu Almanya eyalet parlamentosu seçimlerinde elde edilen büyük başarı sonucunda ortaya çıkan coşkulu atmosferde partinin daha fazla sağa kayması kurucu kadrolar tarafından engellenemedi veya engellenmek istenmedi.

AfD'de ilk ayrılma 2015 yılında Lucke'nin parti başkanlığı seçiminde Frauke Petry'ye karşı kaybetmesiyle yaşandı. Kuruculardan Lucke ve birçok kişi bu yenilgiden sonra partiden ayrıldılar ve böylece partide ilk büyük ideolojik dönüşüm gerçekleşmiş oldu. Ancak bu ayrılma AfD'ye zarar vermedi. Çünkü 2015 Ağustos ayında bütün Avrupayı meşgul eden konu mülteci kriziydi ve tam da bu AfD için bulunmaz bir fırsat oldu. 2015'ten bugüne uzanan süreçte AfD'nin başarısı -her ne kadar bu başarı 2020 yılında yaşanan Korona pandemisi nedeniyle biraz zayıflamış görünse de- devam etmektedir. AfD 2017 Federal Parlamento seçimlerinde oyların % 12.6'sını (2013: % 4.7) alarak 94 milletvekili çıkarttı ve anamuhalefet partisi oldu. Bu seçimlerden sonra kurulan CDU/CSU-SPD koalisyon hükümeti AfD'yi daha fazla güçlendirmemek adına bazı toplumsal politika alanlarında, özellikle de göç ve entegrasyon konusunda daha muhafazakar politikalara yöneldi.

2017 seçimlerinden sonra AfD'de ikinci bir ayrılma süreci yaşandı. Partinin genel başkanı parti içinde izole olduğu gerekçesiyle partisinden istifa ederek, bağımsız milletvekili olarak siyasi kariyerine devam etme kararı aldı. Parti böylece büyük ölçüde aşırı muhafazakar ve faşist (völkisch) bir konuma gelmiş oldu.

AfD Doğu eyaletlerinde batıya göre iki kat daha fazla oy potansiyeline sahip. Batı Almanya'da ise parti güneyde kuzeyden daha başarılı durumda. AfD büyük ölçüde erkek seçmenler tarafından desteklenmekte ve orta yaş grubunda başarılı olmaktadır (Decker 2020).

AfD'nin göç ve entegrasyon politikası

AfD'nin 2017 seçim programına bakıldığında aslında pek de şaşırtıcı olmayan pozisyonları görünmektedir. Bu pozisyonlardan bazıları şunlar: AfD Alman Anayasası'nda yer alan iltica hakkını "değiştirmek" ve Cenevre Konvansiyonu ile birlikte diğer uluslararası anlaşmaları da yeniden düzenlemek istemektedir. Almanya acilen sınırlarını kapatarak niteliksiz mültecilerin ül-

keye gelmesini ve sosyal devleti çökertmelerini engellemelidir. Almanya'nın sınırları gerekli olduğu yerlerde duvarlarla korunabilmelidir. Avrupa Birliği kapsamında yapılan işbirliği sadece AB'nin dış sınırlarını korumak yönünde yapılmalıdır ve iltica başvuruları da AB sınırları dışında yapılmalıdır.

AfD mültecilerin Avrupa'ya gelmelerini engellemek için, UNHCR gibi uluslararası örgütlerin maddi imkanlarının artırılmasını ve bu örgütlerin mültecilerin ülkelerinde ya da ülkelerine komşu bölgelerde güvenli bir şekilde kalabilmelerini sağlaması gerektiğini belirtmektedir. Küçük teknelerle ve botlarla Akdeniz'i geçmek isterken zor duruma düşen mülteciler kurtarıldıklarında Avrupa'ya getirilmeyerek geldikleri yere götürülmeleri istenmektedir. Almanya'ya iltica edenlerin aldığı maddi yardımlar en aza indirilmelidir. İltica başvuruları reddedilenler ve suça bulaşıp da hafif cezalar alanlar da dahil olmak üzere ülkelerine geri gönderilmelidir. Eğer bu ülkeler kendi vatandaşlarını geri almak istemiyorlarsa o ülkelere siyasi ve ekonomik baskı uygulanmalıdır. Ya da bu insanları almak isteyen üçüncü ülkelere bu mülteciler geri gönderilebilir.

AfD Almanya'ya sadece Almanya'nın ihtiyacı olan nitelikli işgücü göçünü mümkün kılmak istemekte ve göçmenlerden de asimile olmalarını talep etmektedir. 2000 yılından önce geçerli olan soy ilkesine geri dönmek ve Almanya'da doğan yabancı ebeveynlerin çocuklarının Alman vatandaşlığını almalarını reddetmektedir. AfD çifte vatandaşlığa istisnai durumlar dışında karşı çıkmaktadır. Alman vatandaşlığını edinmiş olanların on yıl içinde işledikleri herhangi bir suç nedeniyle ağır ceza aldıklarında ise vatandaşlıklarının geri alınması gerektiğini talep etmektedir.

AfD çokkültürlülüğü Almanya'nın kültürel kazanımlarını tehlikeye attığı için reddetmektedir. Parti Alman öncü kültürünü ve bu kültürün ana unsuru olan Almanca'ya sahip çıkmaktadır. AfD İslam'ı entegre edilemez bir kültürel geleneğin taşıyıcısı olarak görmekte ve okullarda inanç temelli İslam din dersini reddetmektedir (Hanewinkel 2017; AfD 2017).

Kaynakça

AfD (2017): Programm für Deutschland.

https://www.afd.de/wp-content/uploads/sites/111/2017/06/2017-06-01_AfD-Bundestagswahlprogramm_Onlinefassung.pdf

Borevi, Karin (2020): Skandinavische Antworten auf Einwanderung.
<https://www.bpb.de/gesellschaft/migration/laenderprofile/308488/skandinavisches-antworten-auf-einwanderung>

Bouju, Aimie 2020: MIDEM Länderbericht Frankreich.

https://forum-midem.de/cms/data/fm/user_upload/TUD_MIDEM_Laenderbericht_Frankreich_web.pdf

Brändle, Stefan (2020): Frankreich verbietet die türkische Organisation Graue Wölfe. 5.11.2020.

<https://www.fr.de/politik/erdogan-marcon-verbot-frankreich-graue-woelfe-tuerkei-90090612.html>

Bundesamt für Migration und Flüchtlinge (BAMF) (2020): Migrationsbericht der Bundesregierung 2018.

https://www.bamf.de/SharedDocs/Anlagen/DE/Forschung/Migrationsberichte/migrationsbericht-2018.pdf?__blob=publicationFile&v=15

Bundesministerium des Innern, für Bau und Heimat (2020a): Die Deutsche Islam Konferenz – Dialog und Teilhabe. 24.11.2020.

<https://www.bmi.bund.de/SharedDocs/topthemen/DE/topthema-dik/topthema-dik.html>

Bundesministerium des Innern, für Bau und Heimat (2020b): Zuwanderung von Fachkräften. 24.11.2020.

https://www.bmi.bund.de/DE/themen/migration/zuwanderung/arbeitsmigration/arbeitsmigration-node.html;jsessionid=7F35CC1E953783539E81C-4CFB69186DE.1_cid364

Bündnis 90/Die Grünen (2017): Zukunft wird aus Mut gemacht. Bundestagswahlprogramm 2017.

https://cms.gruene.de/uploads/documents/BUENDNIS_90_DIE_GRUENEN_

Bundestagswahlprogramm_2017_barrierefrei.pdf

CDU/CSU (2017): Für ein Deutschland, in dem wir gut und gerne leben. Regierungsprogramm 2017 – 2021.

https://www.cdu.de/system/tdf/media/dokumente/170703regierungsprogramm2017.pdf?file=1&type=field_collection_item&id=9932

Clasmann, Anne-Béatrice und Martina Herzog (2020): Fünf Jahre nach dem Flüchtlingsommer: Asylpolitik trennt. 9.8.2020

https://www.weser-kurier.de/deutschland-welt/deutschland-welt-politik_artikel,-fuenf-jahre-nach-dem-fluechtlingssommer-asylpolitik-trennt-_arid,1927515.html

Decker, Frank (2020): Kurz und bündig: Die AfD. 26.10.2020.

<https://www.bpb.de/politik/grundfragen/parteien-in-deutschland/afd/211108/kurz-und-buendig>

Der Standard (2019): Türkei an Österreich: Verbot von Symbol der Grauen Wölfe “skandalös”. 15.2.2019.

<https://www.derstandard.at/story/2000098072716/tuerkei-an-oesterreich-symbolverbot-der-grauen-woelfe-skandaloes>

Dernbach, Andrea (2020): Islam-Konferenz will muslimisches Gemeindeleben stärken. 10.11.2020.

<https://www.tagesspiegel.de/politik/ausbildung-deutscher-imame-islam-konferenz-will-muslimisches-gemeindeleben-staerken/26610986.html>

Deutscher Bundestag (2020): Antrag der Fraktionen CDU/CSU, SPD, FDP und BÜNDNIS 90/DIE GRÜNEN. Nationalismus und Rassismus die Stirn bieten – Einfluss der Ülkücü-Bewegung zurückdrängen. Drucksache 19/24388. 17.11.2020.

<https://dip21.bundestag.de/dip21/btd/19/243/1924388.pdf>

Die Linke (2017): Wahlprogramm der Partei DIE LINKE zur Bundestagswahl 2017.

https://www.die-linke.de/fileadmin/download/wahlen2017/wahlprogramm2017/die_linke_wahlprogramm_2017.pdf

Die Zeit (2020): Bundestag fordert Prüfung eines Verbots der Grauen Wölfe. 18.11.2020.

<https://www.zeit.de/politik/deutschland/2020-11/tuerkische-rechtsextremisten->

graue-woelfe-verbot-bundestag

DIW (2019): Geflüchtete machen Fortschritte bei Sprache und Beschäftigung. Wochenbericht 4/2019.

https://www.diw.de/documents/publikationen/73/diw_01.c.612216.de/19-4.pdf

Eurostat (2020): EU-Mitgliedstaaten erteilten im Jahr 2018 mehr als 670 000 Personen die Staatsangehörigkeit. Pressemitteilung 50/2020. 30.3.2020. <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/10624893/3-30032020-AP-DE.pdf/bde1c09f-adf7-b1d8-aded-77d9e03fc18b>

FDP (2017): Denken wir neu. Das Programm der Freien Demokraten zur Bundestagswahl 2017: "Schauen wir nicht länger zu". <https://www.fdp.de/sites/default/files/uploads/2017/08/07/20170807-wahlprogramm-wp-2017-v16.pdf>

Große, Patrick (2019): Deutschland und die Flüchtlinge: Wie 2015 das Land veränderte. 11.02.2019. <https://www.dw.com/de/deutschland-und-die-fl%C3%BChtlinge-wie-2015-das-land-ver%C3%A4nderte/a-47459712>

Hanewinkel, Vera (2017): Wie stehen die deutschen Parteien zu den Themen Migration, Integration, Flucht und Asyl? Ein Blick in die Programme zur Bundestagswahl 2017.

<https://www.bpb.de/gesellschaft/migration/laenderprofile/255670/parteien-zu-migration-integration-flucht-und-asyl>

Keller, Eileen (2019): Der Grand Débat National in Frankreich. Hintergründe, Ablauf und erste Ergebnisse der großen Bürgerbefragung. Deutsch-Französisches Institut. Aktuelle Frankreichanalysen, Nr. 35, Juni 2019. <https://www.dfi.de/pdf-Dateien/Veroeffentlichungen/afa/afa35.pdf>

Leitel, Kerstin (2019): Großbritannien stellt neues Einwanderungssystem vor. 19.02.2020.

<https://www.handelsblatt.com/politik/international/brexit-grossbritannien-stellt-neues-einwanderungssystem-vor/25560770.html?ticket=ST-2598744-MBflc6X669bzAZf4dtBy-ap5>

Leubecher, Marcel (2020): So verteidigt sich Seehofers Haus gegen Kritik

von Abdel-Samad. 14.11.2020.

<https://www.welt.de/politik/deutschland/article220087294/Islamkonferenz-So-antwortet-Seehofers-Haus-auf-Kritik-von-Abdel-Samad.html>

Macron, Emmanuel (2020): Auszüge aus der Rede des französischen Staatspräsidenten zum Thema Kampf gegen Separatismus. 2. Ekim 2020. <https://de.ambafrance.org/Auszuge-aus-der-Rede-des-franzosischen-Staatsprasidenten-zum-Thema-Kampf-gegen>

Mattern, Jens (2020): Die Hemmungen, mit den Rechten zu kooperieren, sind geschwunden. 12.09.2020.

<https://www.heise.de/tp/features/Die-Hemmungen-mit-den-Rechten-zu-kooperieren-sind-geschwunden-4887420.html>

Mediendienst Integration (2019): “Eine erhebliche Modernisierung”. Interview geführt von Andrea Pürckhauer mit dem Rechtswissenschaftler Thomas Groß. 28.11.2019.

<https://mediendienst-integration.de/artikel/eine-erhebliche-modernisierung.html>

Mediendienst Integration (2020a): Factsheet Mehr Zuwanderung aus der Türkei. https://mediendienst-integration.de/fileadmin/Dateien/Factsheet_Migration_aus_der_Tuerkei_neu.pdf

Mediendienst Integration (2020b): Was ist der Einbürgerungstest? 24.11.2020. <https://mediendienst-integration.de/migration/staatsbuergerschaft.html#c497>

Momtaf, Rym (2019): Macron’s response to Yellow Jackets. 25.04.2019. <https://www.politico.eu/article/emmanuel-macron-speech-yellow-jackets-response-tax-cuts-reform/>

Özkan, Yusuf (2020): Ülkü Ocakları: Hollanda, Avrupa Birliği’nin ‘Bozkurtlar’ı yasaklayıp yaptırım listesine almasını istiyor. 20.11.2020. <https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-55014342>

Rakers, Julia (2019): MIDEM Länderbericht Niederlande.

https://forum-midem.de/cms/data/fm/user_upload/TUD_MIDEM_Laenderbericht_Niederlande_2019-2.pdf

Riegert, Bernd (2020): Bricht jetzt der Flüchtlingsdeal EU-Türkei? 28.02.2020.
<https://www.dw.com/de/bricht-jetzt-der-fl%C3%BChtlingsdeal-eu-t%C3%BCrkei/a-52574569>

Sachverständigenrat deutscher Stiftungen für Integration und Migration (SVR) (2015): Unter Einwanderungsländern: Deutschland im internationalen Vergleich. Jahresgutachten 2015.
https://www.stiftung-mercator.de/media/downloads/3_Publikationen/SVR_Jahresgutachten2015_150427.pdf

Sachverständigenrat deutscher Stiftungen für Integration und Migration (2020): Zuwanderung zum Zweck der Erwerbstätigkeit. Wichtige Regelungen im Überblick. 24.11.2020.
https://www.svr-migration.de/wp-content/uploads/2020/09/Kurz-und-buendig-Erwerbstaetigkeit_Sep-20.pdf

Schmögl, Katharina (2019): Verbotene Symbole. İçinde: Öffentliche Sicherheit. Das Magazin des Innenministeriums. 3-4 2019.
https://bmi.gv.at/magazinfiles/2019/03_04/symbole-gesetz.pdf

SPD (2017): Zeit für mehr Gerechtigkeit. Unser Regierungsprogramm für Deutschland.
https://www.spd.de/fileadmin/Dokumente/Bundesparteitag_2017/Es_ist_Zeit_fuer_mehr_Gerechtigkeit-Unser_Regierungsprogramm.pdf

Statistisches Bundesamt (2019): Bevölkerung im Erwerbsalter sinkt bis 2035 voraussichtlich um 4 bis 6 Millionen. Pressemitteilung Nr. 242 vom 27. Juni 2019.
https://www.destatis.de/DE/Presse/Pressemitteilungen/2019/06/PD19_242_12411.html

Statistisches Bundesamt (2020a): Einbürgerungen von Ausländern (inkl. Veränderungsrate): Deutschland, Jahre. 24.11.2020.
<https://www-genesis.destatis.de/genesis/online?operation=previous&levelindex=3&levelid=1606214036896&levelid=1606213597852&step=2#abread-crum>

Statistisches Bundesamt (2020b): 15 % mehr Einbürgerungen im Jahr 2019. Pressemitteilung Nr. 197 vom 3. Juni 2020.
https://www.destatis.de/DE/Presse/Pressemitteilungen/2020/06/PD20_197_12511.html

Süddeutsche Zeitung (2020): “Was wir bekämpfen müssen, ist der islamistische Separatismus”. 2 Ekim 2020.
<https://www.sueddeutsche.de/politik/frankreich-macron-gesetzentwurf-islamisierung-terror-1.5053064>

Tahvilzade, Nazem (2020): Inklusiv und doch unfair. Friedrich-Ebert-Stiftung. Fokus NorD: Vielfalt im öffentlichen Dienst in Schweden. 3.2.2020.
<https://www.fes.de/themenportal-flucht-migration-integration/artikelseite-flucht-migration-integration/inklusiv-und-doch-unfair>

Thränhardt, Dietrich (2018): Nur wenig Einbürgerungen. 19.6.2018.
<https://mediendienst-integration.de/artikel/nur-wenig-einbuergerungen.html>

Van Selm, Joanne (2019): Migration in the Netherlands: Rhetoric and Perceived Reality Challenge Dutch Tolerance.
<https://www.migrationpolicy.org/article/migration-netherlands-rhetoric-and-perceived-reality-challenge-dutch-tolerance>

Wagenknecht, Sahra; Bartsch, Dietmar; Kipping, Katja ve Bernd Rie-xinger (2018): Gemeinsame Erklärung der Partei- und Fraktionsvorsitzenden anlässlich der Tagung des Parteivorstandes und der Bundestagsfraktion zum Thema »Flucht und Migration« am 30. November 2018.
<https://www.linksfraktion.de/themen/positionspapiere/detail/gemeinsame-er-klarung-der-partei-und-fraktionsvorsitzenden-anlaesslich-der-tagung-des-par-teivorstande/>

Wöhst, Christian (2018): MIDEM Länderbericht Vereinigtes Königreich.
https://www.stiftung-mercator.de/media/downloads/3_Publikationen/2018/Juli/MIDEM_Laenderbericht_2018-1.pdf

Künye

Friedrich-Ebert-Stiftung Derneđi, Türkiye Temsilciliđi
Cihannüma Mahallesi Mehmet Ali Bey Sk. 10/D5
34353 Beşiktaş-İstanbul / Türkiye
Tel: +90 212 310 82 37
contact@festr.org
www.festr.org

Sorumlu

Yasemin Ahi

© FES Türkiye, 2020

Yazar Hakkında

Tamer İlbuğa, 1970 Avanos doğumlu. 2001’de Hamburg Hochschule für Wirtschaft und Politik’ten mezun oldu. 2001’den 2007’ye kadar Hamburg’da STK’larda göç üzerine çalıştı. 2008-2017 arasında Akdeniz Üniversitesi İİBF Uluslararası İlişkiler Bölümü’nde ilk önce proje koordinatörlüğü yaptı ve son beş yılda da AB ve Almanya ile ilgili dersler verdi. Çevirmen ve serbest araştırmacı.

Kapak Tasarımı ve Sayfa Düzeni

Emrah Onur Karataş